

АГУУЛГА

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	3
1.1. Төслийн талаарх мэдээлэл	3
1.2. Зүүндалан, далангийн нүүрсний ордын нөөцийн тооцоо.....	7
1.3. Уурхайн ажиллах горим.....	9
1.4. Үйлдвэрлэлийн нөөц.....	9
1.5. Үйлдвэрлэлийн процессууд	10
1.6. Хөрс тээвэрлэх процесс	11
1.7. Нүүрс олборлолтын процесс.....	11
1.8. Уурхайн ажиллах хүчин чадал, хүний нөөц	16
1.9. Усан хангамж.....	19
1.10. Уурхайн ус таталт Нүүрст давхаргын шинж чанар	20
1.11. Уурхайг гадаргын уснаас хамгаалах ажил	21
БҮЛЭГ 4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ	25
БҮЛЭГ 5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	26
БҮЛЭГ 6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	29
БҮЛЭГ 7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	30
БҮЛЭГ 8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	30
БҮЛЭГ 9. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	30
БҮЛЭГ 10. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	31
БҮЛЭГ 11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	33
БҮЛЭГ 12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР.....	35
БҮЛЭГ 13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	37
БҮЛЭГ 14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧИД, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ.....	38
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН 2026 ОНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НЭГДСЭН ТӨСӨВ ДҮГНЭЛТ	39

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн булангийн солбицол	3
Хүснэгт 2. Далан талбайд хамаарах нүүрсний нөөцийн нэгдсэн хүснэгт (Ордын нөөц 2020 оны 04-р сарын 01-ны байдлаар) /тусгай зөвшөөрлийн дугаар MV-021008/	7
Хүснэгт 3. Ил уурхайн уулын ажлын горим	9
Хүснэгт 4. Үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо	9
Хүснэгт 5. “Зүүндалан, далан” уурхайн нүүрсний 2026 оны төлөвлөгөө.....	10
Хүснэгт 6. Уулын ажлын механикжуулалтын бүтэц.....	10
Хүснэгт 7. Хөрс хуулалтын хэмжээ	11
Хүснэгт 8. Хөрсний экскаваторын бүтээл.....	11
Хүснэгт 9. Хөрсний экскаваторын шаардлагатай тоо	11
Хүснэгт 10. Нүүрс олборлолтын хэмжээ.....	11
Хүснэгт 11. Нүүрсний экскаваторын бүтээл.....	12
Хүснэгт 12. Хөрсний мөргөцгийн тэсэлгээний параметр /2018 онд батлагдсан ТЭЗҮ- ийн дагуу үндсэн үзүүлэлтүүдийг авав. Цооногийн диаметрийг зэргэлдээх уурхайн үзүүлэлтээр сонгов./	17
Хүснэгт 13. Хөрсний мөргөцгийн тэсэлгээний ажлын тооцооны нэгдсэн үзүүлэлт	17
Хүснэгт 14. Тэсрэх бодис болон тэслэх хэрэгслийн зарцуулалт	19
Хүснэгт 15. Жилийн нийт цахилгааны хэрэглээ.....	19
Хүснэгт 16. 2026 оны усны хэрэглээ.....	19
Хүснэгт 17. Насос усны шахуургын үзүүлэлт.....	20
Хүснэгт 18. Нүүрсний дулаан гаргах чадварын үзүүлэлтүүд.....	20
Хүснэгт 19. Зумпфийн хэмжээ	20
Хүснэгт 20. Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим.....	22
Хүснэгт 21. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө.....	27
Хүснэгт 22. Техникийн нөхөн сэргээлтийн зардал.....	29
Хүснэгт 23. Дүйцүүлэн хамгаалах ажлын зардал	30
Хүснэгт 24. Суулгах модны хэмжээ, зардал.....	30
Хүснэгт 25. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө.....	31
Хүснэгт 26. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	33
Хүснэгт 27. 2026 онд хэрэгжүүлэх орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	35
Хүснэгт 28. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	37
Хүснэгт 29. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнах хуваарь, зардлын задаргаа.....	38
Хүснэгт 30. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нэгдсэн хүснэгт	41

Зургийн жагсаалт

Зураг 1. Талбайн байршил	4
Зураг 2. Уурхайн барилга байгууламж	15
Зураг 3. Засварын байр.....	16
Зураг 4. ШТС.....	16

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн талаарх мэдээлэл

Төслийн нэр: “Далан нүүрсний уурхай” Ил аргаар ашиглах

Төслийн зорилго: “Билэгт Баялаг” ХХК-ийн MV-021008 тусгай зөвшөөрөл бүхий Далангийн нүүрсний уурхайн 2022 онд ЭБМЗ-ийн хэлэлцүүлэн тодотгосон үлдэгдэл нөөцөд тулгуурлан техник эдийн засгийн үндэслэл журамд нийцүүлэн уг төслийг холбогдох татвар төлбөрийг улс, орон нутгийн төсөвт төлөх, тодорхой тооны ажлын байрыг хадгалах, байгаль орчныг нөхөн сэргээхэд энэхүү төслийн зорилго оршино.

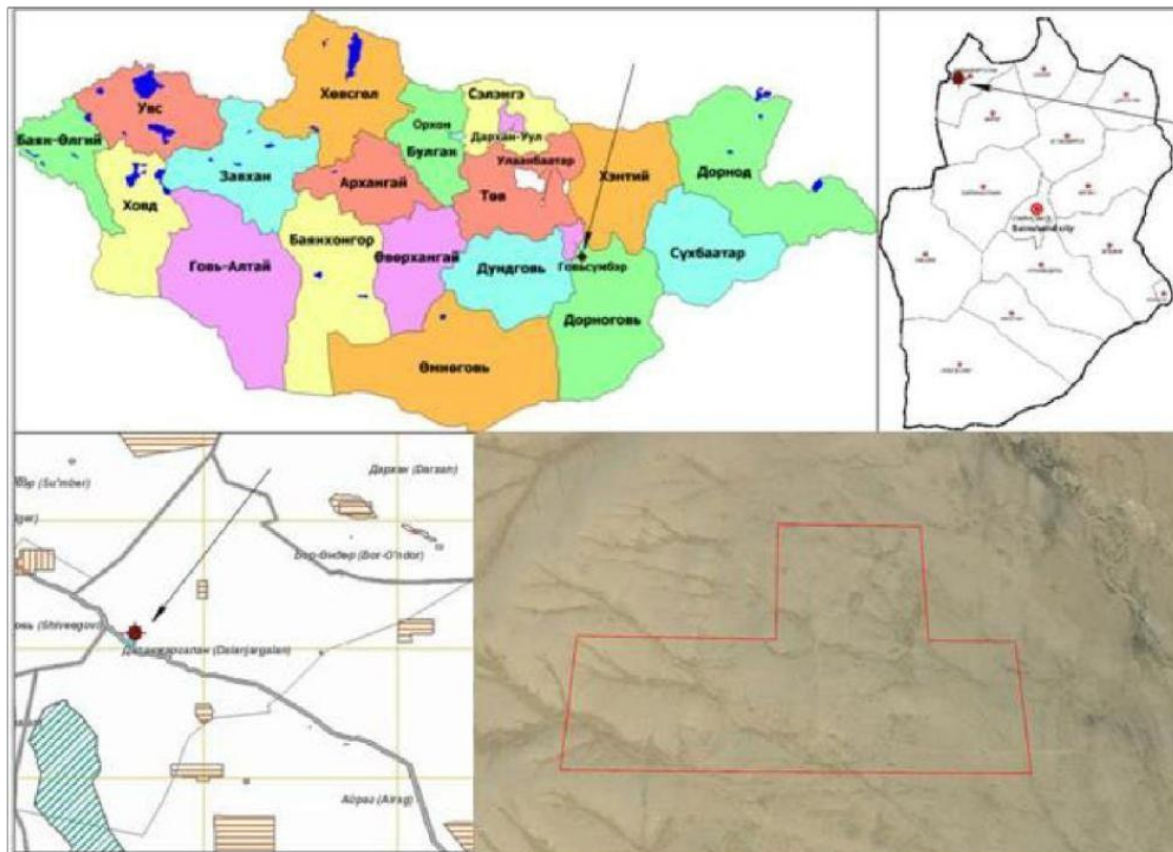
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг: Дорноговь аймаг, Даланжаргалан, 3-р баг Олон овоо, Харуул овоо, 13- 3 тоот, Улсын бүртгэлийн дугаар 9019085092, Регистрийн дугаар 5249088, Утас: 99999979

Төслийн байршил: “Билэгт баялаг” ХХК-ийн Далан нүүрсний уурхай төслийн тусгай зөвшөөрлийн талбай нь засаг захиргааны нэгжийн хуваариар Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутагт харьяалагдах бөгөөд Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 270 км, төмөр замын 25-р зөрлөг болон Улаанбаатар-Сайншандыг холбосон авто замаас 24 км, Даланжаргалан сумаас баруун хойш 28 км зайд байрлана. Зүүндалан, Далангийн нүүрсний ордын хойд хэсэг нь ашигт малтмал ашиглах MV-021008 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй, 178.98 га талбайг хамардаг. Зүүндалан, Далангийн нүүрсний ордын хойд хэсгийн ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрлийн солбицлын цэгүүдийг хүснэгт харуулав.

Хүснэгт 1. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн булангийн солбицол

Цэгийн дугаар	Уртлаг			Өргөрөг		
	Град	Мин	Сек	Град	Мин	Сек
1	108	58	1.63	46	8	11.66
2	108	58	1.63	46	7	51.66
3	108	58	21.62	46	7	51.66
4	108	58	21.62	46	7	31.65
5	108	56	41.63	46	7	31.65
6	108	56	41.63	46	7	51.66
7	108	57	26.62	46	7	51.66
8	108	57	26.62	46	8	11.66

Зураг 1. Талбайн байршил

Зам харилцаа: Уурхайн карьер, хөрсний овоолго, кемп, засварын газрууд нь хоорондоо шороон замаар холбогдсон. Уурхайгаас нүүрс тээврийн зам хүртэлх замын даланг уурхайн хөрс хуулалтаас гарсан хөрсөөр хийсэн ба технологийн тээврийн зам нь 20 м өргөнтэй нийт 1.4 км замын суурь нь 0.45 м зузаан, 0,25 метр хайрган хучилттай бөгөөд цаг агаарын байдалд тэсвэртэй, ус урсах боломжтой 100 хүртэл тонны даацтай тээврийн хэрэгслүүд явахад зориулагдсан.

Физик газарзүй: Уурхайн талбай нь намхан толгод зонхилсон тал хээрийн бүсэд багтах бөгөөд хамгийн өндөр цэг нь уурхайн талбайгаас зүүн хойш 3.7 км-т байрлах 1352.2 тоот өндөрлөг бол нам доор цэг нь уурхайн талбайгаас баруун тийш 7 км-т байрлах Бэхтийн-Улаан нуур /1179.6 м/ юм. Харьцангуй өндөржилт нь 50 м-с хэтрэхгүй.

Байгаль цаг уурын нөхцөл: Ордын талбайн орчин тойрон нь эх газрын эрс тэс хуурай уур амьсгалтай. Даланжаргалан сум болон түүний орчин тойрны цаг уурын элементүүдийн сүүлийн 10 жилийн ажиглалтын дунджаар 16.5 мм хур тунадас унах бөгөөд үүний ихэнх нь 4-10-н сарын хооронд унана. 7-р сард дулааны дундаж хэм +25 градус, 01 сард -23 градус хүрч хүйтрэнэ. Дулааны улиралд +10 градусаас дээш хугацааны нийлбэр 2000-2800 градус, ургамал ургалтын үе нь 120-130 хоног байдаг. Жилийн туршид гол төлөв баруун зүгийн салхи зонхилох ба 4, 5 саруудад салхины хүч эрчимждэг.

Хөрсөн бүрхэвч: БОНБНУ-ний хүрээнд хийгдсэн хээрийн судалгааны үр дүнд тус төслийн талбай орчим нь хөрс газарзүйн мужлалтын хувьд Хангайн их мужийн өргөрөгийн бүсшилттэй нутгийн Цайвархүрэн хөрсний дэд бүсийн хүрээнд Баяндэлгэрийн хөрсний тойрогт хамрагдаж байна. Төсөл хэрэгжиж буй бүс нутаг нь хуурай хээр, говийн бүсийн зааг толгодорхог ландшафт зонхилсон бөгөөд толгодын хэсгээр сайргархаг

цайвархүрэн хөрс, харьцангуй тэгшивтэр гадаргаар карбонаттай цайвархүрэн хөрс, хөндий хотгорын хэсгээр хужирлаг бараан, зузаан элсэнцэр цайвархүрэн хөрс тус тус тархсан.

Ургамлын аймаг: Төслийн талбай нь ургамлын мужлалаар Төв Азийн тал талархуу газрын ургамалжил бүхий Евразийн хээрийн их муж, хуурайдуу хэв шинжийн Алтанширээгийн тойрогт багтдаг ба газрын гадаргын хувьд цав толгод ухаа гүвээ, хотос хотгор, тойром бүхий гадарга зонхилох бөгөөд голлон тааралдах ургамлын хэв шинж нь бэсрэг уулсын налуу хажуу тал хөндийд крыловын хялгана-сөөгөнцөр, таана-сайрын хялгана, говийн хялгана-заримдаг сөөгөнцөр, дэрс бүхий таана-бударгана зэрэг цөлөрхөг хээрийн бүлгэмдэл зонхилсон байх бөгөөд элсэрхэг сайргархаг тэгш талархаг талаар Зүүнгарын улаанбударгана, сэдэргэнэ, таана зэрэг цөл хээрийн ургамалжилттай.

Гадаргын болон гүний ус: Ус зүйн хувьд Төв Азийн гадагш урсгалгүй ай савын бүсэд хамаарах бөгөөд гидрогеологийн мужлалаар улирлын хомс тэжээлтэй мужид байрладаг. Энэхүү ай савд гол мөрний сүлжээ маш бага бөгөөд нэгж талбайд ноогдох голын нийлбэр урт нь 0.01 км/км. кв-аас доош байдаг. Даланжаргалан сумын нутаг нь “Умард Говийн Гүвээт-Халхын Дундад Тал” усны сав газарт хамаарах бөгөөд гадаргын ус бараг байхгүй ба унд ахуй, үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд газрын доорх усыг ашигладаг. Сансрын болон геологи-техтоникийн зураг, усны эрэл хайгуулын судалгааны дүнгээс харахад тектоникийн хагаралын бүсэд оршдог. Нүүрсний үе, давхраасууд нь синклиналь тогтоцтой, харьцангуй бага гүнд байрлах ба 5-10 градусын уналтай ба геологи, тектоникийн тогтоц нь энгийн бүтцийг үүсгэнэ. Усжилт бүхий тектоникийн хагарал, ан цав багатай, тохрол, өргөгдөл, суултанд олон удаа орсон блок байхгүй байна. Ул суурийн хурдас нь уст үе, давхарга багатай шаварлаг хурдас тухайлбал хар, хар саарал өнгийн аргиллит, алевролит, алевро-элсэнчулуу, шаварлаг чулуулгаас тогтох ба усжилт бага байдаг онцлогтой. Ордын гидрогеологийн нөхцлийн хувьд дээрх хүчин зүйлүүд **энгийн** нөхцөлтэй ангилалд оруулах боломжийг бүрдүүлж байна.

Амьтны аймаг: “Билэгт Баялаг” ХХК-ийн Зүүндалан, Далангийн төслийн ойр орчим говь, цөлийн амьтад голчлон тархсан ба ихэнх нь “Монгол орны 2 нутагтан, мөлхөгчдийн улаан данс-2006 он”, “Монгол орны шувууны улаан данс-2011 он “Бүс нутгийн болон олон улсын үнэлгээний анхааралд өртхөөргүй /LC/ буюу өргөн тархац нутагтай элбэг гэсэн зүйл ангилалд орсон байна. Алагтолгой орчмын нүүрсний орд нь олон жилийн турш уул уурхайн хайгуул, олборлолтын үйл ажиллагаанд өртсөний улмаас амьтны аймгийн төрөл зүйлээр ядмаг юм.

Түүх соёлын дурсгалт газрууд: Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд 2018 онд ШУА-ийн Палеонтологийн төвийн доктор Н.Ичинноровоор ахлуулсан баг судалгааны ажлыг хийсэн ба талбайд археологийн болон соёлын үнэт зүйл бүхий зүйлс илрээгүй байна.

Үржил шимт хөрсний овоолго: Шимт хөрсний хуулалтын ажил нь уурхай, овоолго, барилга байгууламж, зам талбай гэсэн үндсэн хэсгүүдээс хуулагдах бөгөөд нөхөн сэргээлтэнд ашиглагдах тул ойролцоох газарт байршуулна. Ашиглалтын жилүүдэд нийт 57.47 га талбайд шимт хөрс хуулалтын ажил гүйцэтгэх бөгөөд энэ нь 209.63 мян.м3 үржил шимт хөрс хуулж “Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт хадгалалт MNS5916:2008” стандартыг баримтлан 5 метрээс илүүгүй өндөртэйгээр шимт хөрсний овоолго-1, шимт хөрсний овоолго-2-т хураан овоолно. Ил уурхайгаас хуулсан шимт хөрсийг одоогийн шимт хөрсний овоолго-1 буюу уурхайн зүүн урд буланд үргэлжлүүлэн байршуулна.

Гадаад овоолгын тэлэлтэд өртөх талбайн шимт хөрсийг овоолгын одоогийн шимт хөрсний талбай буюу хөрсний овоолгын баруун хойд талд, кемпийн урд талд нэмж байгуулна. Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрсний хуулалт, хадгалалтыг хуулах хөрсний үржил шимт үеийн агрохимийн шинж чанарын үзүүлэлтээс нь хамааруулан ялзмагийн агууламж 1% уусмалын орчинг тохируулан овоолгыг хийнэ. Шимт хөрсний овоолгыг хадгалах явцад салхинд хийсэх, усанд автах, хужиртах, хатуу биет, чулуу, барилгын болон бусад хаягдалд дарагдаж бохирдохоос хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх ажлыг хэрэгжүүлж хэлбэршүүлэн

ургамалжуулж хадгална.

Дэд бүтэц: Даланжаргалан сумын төвийг Улаанбаатар Сайншандын төмөр зам болон асфальтан хучилттай автозам дайран өнгөрдөг. Сумын төв нь Говь-Сүмбэр аймгийн төв Чойр хотоос 75 км-т байрладаг ба эргэн тойрныхоо сумдын төвтэй шороон замаар холбогддог. Өндөр хүчдэлийн шугамд холбогдсон, үүрэн телефоны бүх сүлжээ орсон. Уурхай орчимд хүн ам сийрэг суурьшдаг ба иргэд нь мал аж ахуй эрхлэн амьдардаг. Уурхайн хэмжээнд төв суурин газаргүй, харин уурхайгаас зүүн урагш 22 км-т Даланжаргалан сумын төв байрлана. Энд орон нутгийн засаг захиргааны нэгжүүдээс гадна сургууль, эмнэлэг, холбоо харилцаа, банкны салбарууд, шатахуун түгээх станц, сүм хийдтэй. Мөн олон тооны хувийн жижиг дэлгүүрүүд ажилладаг. Аймаг, сум, багийн төвүүд хоорондоо шороон замаар холбогдоно.

Физик-газар зүй: Уурхайн талбай нь намхан толгод зонхилсон тал хээрийн бүсэд багтах бөгөөд хамгийн өндөр цэг нь уурхайн талбайгаас зүүн хойш 3.7 км-т байрлах

1352.2 тоот өндөрлөг бол нам доор цэг нь уурхайн талбайгаас баруун тийш 7 км-т байрлах Бэхтийн-Улаан нуур /1179.6 м/ юм. Харьцангуй өндөржилт нь 50 м-с хэтрэхгүй.

Ус зүй: Тус бүс нутаг нь Төв Азийн гадагш урсгалгүй ай савын бүсэд хамаарах ба байгалийн ил задгай ус ховортой, жижиг булаг шанд цөөн тохиолдоно. Тухайн жилийн цаг уур, хур тунадасны хэмжээнээс хамаарч усны горим ихээхэн хувьсамтгай байдаг. Ахуйн хэрэглээнд худгийн ус хэрэглэх ба худгуудыг хуурай сайр, нуур тойрмуудыг бараадуулан гаргасан байдаг. Уурхайд хамгийн ойр байрлах бөгөөд харьцангуй ундарга сайтай худаг нь Өлзийт болон нэргүй худаг юм. Нэргүй худаг нь 190 л/цаг ундаргатай ба уурхайгаас зүүн тийш 6 км-т байрлана.

Хайгуулын ажил явуулсан талбай нь Алаг толгойн грабен синклиналь хотсын баруун жигүүрээр Баруун Далангийн ухаагийн зүүн энгэрийг даган байрлах ба геологийн тогтоц нь дээд юрагийн конгломератын давхраас, доод цэрдийн нүүрс агуулсан эх газрын бялхмал- тунамал хурдас ба дөрөвдөгчийн эх газрын тунамал хурдсаас бүрдэнэ.

Ногоон саарал, саарал өнгөтэй дунд том хайргатай конгломератын үе давхаргууд 78.55-207.99 м хүртэл үргэлжилнэ. Конгломератад агуулагдах хайрганы хэмжээ 1-4 см, том нь 6-8 см хүртэл байх ба мөлгөржилт нэлээн сайн. Конгломератыг бүрдүүлэгч гол чулуулаг нь риолит, риолит порфирит, риолит-дацат тэдгээрийн туфүүдээс бүрэлдэх бөгөөд

148.5-207.99 м-т ихэвчлэн тохиолдоно. Харин 78.55-148.5 м-ийн хооронд үелэг тогтоцтой, нарийн ширхэгтэй алевролит, янз бүрийн ширхэгтэй элсэн чулууны нимгэн үеүд бий. Нийтдээ 125.4 м зузаантай.

Ногоон саарал өнгийн нарийн ширхэгтэй цахиурлаг элсэн чулууны үе 66.4-78.55 м- т байна. Доод, дунд талдаа ойролцоогоор 1.0-5.0 мм-ийн мөхлөг бүтэцтэй гравелит, конгломератын үенд пиритийн талст агуулагдана.

Хар өнгөтэй, бүдэг, хагас бүдэг гялгатай нүүрсний давхраас 50.9-66.38 м-ийн хооронд янз бүрийн зузаантай 9 үеэс тогтжээ. Харин тэдгээрийн хооронд хар, хар саарал өнгийн нүүрслэг аргиллит, алевролит, элсэн чулууны үеүд байрлана. Нүүрсний үенд пирит заримдаа агуулагдана. Нүүрсний зузааныг каротажаар 5.17м гэж тогтоосон. Энэ давхраас нь МЗ юм.

Ногоон саарал, саарал өнгийн алевролит, янз бүрийн ширхэгтэй элсэн чулууны үеүд 17.1-50.9 м-ийн хооронд ээлжлэн тогтоно. Зарим хэсэгтээ том ширхэгтэй элсэн чулуу гравелитын үетэй. Нийтдээ 33.8 м зузаантай.

Хамгийн дээд талдаа орчин үеийн дөрөвдөгчийн 2-3 м-ийн зузаантай делюви, пролювийн гаралтай сэвсгэр хурдсаар хучигдсан янз бүрийн өнгөтэй, элсэн чулуу, алевролитоос голлоно. Зузааны хэмжээ 17.1 м орчим байдаг.

1.2. Зүүндалан, далангийн нүүрсний ордын нөөцийн тооцоо

Хүснэгт 2. Далан талбайд хамаарах нүүрсний нөөцийн нэгдсэн хүснэгт (Ордын нөөц 2020 оны 04-р сарын 01-ны байдлаар) /тусгай зөвшөөрлийн дугаар MV-021008/

№	Хэсэгшлийн дугаар, нөөцийн зэрэг	Хэсэгшлийн эзэлхүүн /м3/		Эзэлхүүн жин /т/м3/		Үлдэгдэл нөөц /тн/	
		цэвэр нүүрс	чулууны үетэй нүүрс	цэвэр нүүрс	чулууны үетэй нүүрс	цэвэр нүүрс	чулууны үетэй нүүрс
M1 давхарга							
1	1В-1	1,196,887.96	1,206,962.78	1.30	1.43	200,458.46	222,360.40
2	1С-2	123,296.27	125,136.51	1.30	1.43	76,293.38	85,175.29
3	1С-3	105,673.43	108,383.00	1.30	1.43	69,052.13	77,904.97
M1 давхарга нийт		1,425,857.66	1,440,482.29			345,803.97	385,440.67
Бодитой В нөөц		1,196,887.96	1,206,962.78			200,458.46	222,360.40
Боломжтой С нөөц		228,969.70	233,519.51			145,345.51	163,080.26
M2 давхарга							
4	2А-1	208,729.90	208,729.90	1.30	1.41	271,348.87	294,309.16
5	2А-2	223,349.00	223,349.00	1.30	1.41	290,353.70	314,922.09
6	2А-3	285,799.63	285,799.63	1.30	1.41	371,539.52	402,977.48
7	2А-4	192,560.78	192,560.78	1.30	1.41	250,329.01	271,510.70
8	2А-5	318,669.75	318,669.75	1.30	1.41	400,756.40	434,666.55
9	2С-6	24,479.59	24,479.59	1.30	1.41	28,487.94	30,898.46
10	3В-1	191,296.27	191,296.27	1.30	1.41	248,685.15	269,727.74
11	3В-2	159,925.00	159,925.00	1.30	1.41	207,902.50	225,494.25
12	3В-3	68,764.54	68,764.54	1.30	1.41	89,393.91	96,958.01

13	3B-4	170,228.88	170,228.88	1.30	1.41	221,297.55	240,022.72
14	4B-1	747,133.40	751,454.59	1.30	1.41	926,007.27	1,010,170.65
15	4C-2	34,274.23	34,274.23	1.30	1.41	14,026.77	15,213.65
16	4C-3	68,650.73	70,367.00	1.30	1.41	89,245.95	99,217.47
17	4C-4	141,843.90	145,390.00	1.30	1.41	184,364.10	204,963.24
18	5C-1	385,912.86	385,912.86	1.30	1.41	501,686.72	544,137.14
М2 давхарга нийт		3,221,618.47	3,231,202.03			4,095,425.35	4,455,189.30
А+В+С нөөц		3,221,618.47	3,231,202.03			4,095,425.35	4,455,189.30
Баттай А нөөц		1,229,109.06	1,229,109.06			1,584,327.50	1,718,385.98
Бодитой В нөөц		1,337,348.09	1,341,669.28			1,693,286.37	1,842,373.37
Боломжтой С нөөц		655,161.32	660,423.69			817,811.48	894,429.95
М3 давхарга							
19	7A-1	125,135.87	125,135.87	1.30	1.37	162,676.64	171,436.15
20	7A-2	139,805.82	139,805.82	1.30	1.37	181,747.57	191,533.97
21	7A-3	104,016.97	104,873.78	1.30	1.37	135,222.06	143,677.08
22	7A-4	99,121.36	99,121.36	1.30	1.37	128,857.77	135,796.26
23	7A-5	180,048.96	181,516.35	1.30	1.37	234,063.65	248,677.40
24	7C-6	15,535.64	15,535.64	1.30	1.37	20,196.34	21,283.83
25	8B-1	101,071.18	101,071.18	1.30	1.37	131,392.53	138,467.51
26	8B-2	113,437.39	113,437.39	1.30	1.37	147,468.60	155,409.22
27	8B-3	41,195.64	41,195.64	1.30	1.37	53,554.33	56,438.03
28	8B-4	96,850.91	97,614.72	1.30	1.37	125,906.18	133,732.17
29	8C-5	234,049.22	234,049.22	1.30	1.37	304,263.99	320,647.43
30	9B-1	525,840.88	525,840.88	1.30	1.37	683,593.14	720,402.00
31	9C-2	34,147.18	34,147.18	1.30	1.37	44,391.34	46,781.64
32	9C-3	30,897.00	30,897.00	1.30	1.37	40,166.10	42,328.89
33	9C-4	65,447.00	65,447.00	1.30	1.37	85,081.10	89,662.39
34	10C-1	66,427.00	66,427.00	1.30	1.37	86,355.10	91,004.99
35	11P1-1	297,017.41	297,017.41	1.30	1.37	386,122.64	406,913.86
36	12P1-1	1,764,722.86	1,764,722.86	1.30	1.37	2,294,139.72	2,417,670.32
М3 давхарга нийт		4,034,768.30	4,037,856.31			5,245,198.79	5,531,863.15
А+В+С нөөц		1,973,028.03	1,976,116.04			2,564,936.44	2,707,278.98
Баттай А нөөц		648,128.99	650,453.19			842,567.68	891,120.87
Бодитой В нөөц		878,395.99	879,159.80			1,141,914.79	1,204,448.93
Боломжтой С нөөц		446,503.05	446,503.05			580,453.96	611,709.18
Илрүүлсэн баялаг P1		2,061,740.27	2,061,740.27			2,680,262.35	2,824,584.17
Нийт нөөц А+В+С		6,620,504.17	6,647,800.36			7,006,165.76	7,547,908.94
Нийт баттай А нөөц		1,877,238.05	1,879,562.25			2,426,895.18	2,609,506.85
Нийт бодитой В нөөц		3,412,632.05	3,427,791.86			3,035,659.63	3,269,182.70
Нийт боломжтой С нөөц		1,330,634.07	1,340,446.25			1,543,610.95	1,669,219.40
Илрүүлсэн баялаг P1		2,061,740.27	2,061,740.27			2,680,262.35	2,824,584.17

1.3. Уурхайн ажиллах горим

Уурхай нь жилд баяр ёслолын, амралтын өдрөөс бусад бүх өдөр ажиллана. Жилд ажиллах хоног, ээлжийн үргэлжлэх хугацааг компанийн баталсан “Зүүндалан, Далангийн нүүрсний ордыг ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах техникийн нөхцөл”-ийн дагуу болон цар тахлын үеийн нөхцөл байдал, уурхайн өнөөгийн уулын ажлыг горимыг үндэслэн дор дурдсан горимоор ажиллахаар төсөлд тусгасан.

Хүснэгт 3. Ил уурхайн уулын ажлын горим

№	Үзүүлэлт	Хэмжих	Хэмжээ	
		нэгж	Хөрс	Нүүрс
1	Хуанлийн хоног	хоног	365	365
2	Баяр ёслолын хоног	хоног	15	15
3	Засвар үйлчилгээ	хоног	25	25
4	Бэлтгэл ажлын хоног	хоног	10	10
5	Төлөвлөгөөт бус сул зогсолт	хоног	30	30
6	Цаг агаарын саатал	хоног	15	15
7	Уурхайн жилд цэвэр ажиллах хоног	хоног	270	270
8	Хоногт ажиллах ээлжийн үргэлжлэх хугацаа	цаг	12	12
9	Ээлжийн тоо	ш	2	2
11	Ээлжин дэх сул зогсолт (үдийн цай, тос түлш нэмэх)	цаг	1	1
12	Ээлжийн бэлтгэл, төгсгөл	цаг	1	1
13	Өдрийн сул зогсолт	цаг	0	0
14	Бүтээлтэй ажиллах цаг	цаг	10	10
15	Цаг ашиглалт		0.83	0.83

Уурхай хоногт 2 ээлж, 12 цагаар ажиллана. Ээлжийн ажилчдыг уурхайн даргын баталсан тусгай хуваарийн дагуу амрааж үйлдвэр зогсолтгүй ажиллах байдлаар зохицуулна.

1.4. Үйлдвэрлэлийн нөөц

Уурхайн 2026 онд балансын нөөцөөс 95.0 мян.тн нүүрс олборлон борлуулсан байна. Нийт нүүрсний хаягдал 1.0 мян.тн байна. Үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоог дараах хүснэгтэд үзүүллээ.

Хүснэгт 4. Үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо

№	Нэр	Хэмжих нэгж	Үзүүлэлт
1	Уулын цул	мян.м ³	2073.2
2	Нүүрсний хэмжээ	мян.тн	550.468
3		мян.м ³	390.372
4	Хөрсний хэмжээ	мян.м ³	1682.98
5	Хөрс хуулалтын пלטгэлцүүр	м ³ /тн	3.05
6		м ³ /м ³	4.31

Хүснэгт 5. “Зүүндалан, далан” уурхайн нүүрсний 2026 оны төлөвлөгөө

Үзүүлэлт	Хэмжээний нэгж	Жилийн төлөвлөгөө	1-р улирал				2-р улирал				3-р улирал				4-р улирал			
			1	2	3	Дүн	4	5	6	Дүн	7	8	9	Дүн	10	11	12	Дүн
Хөрс хуулалт	мян. м ³	1856,05	140.24	140.24	140.24	420,74	140.24	140.24	140.24	420,74	140.24	140.24	140.24	420,74	140.24	140.24	140.24	420,74
Нүүрс олборлолт	мян. тн	550.468	45.87	45.87	45.87	137.61	45.87	45.87	45.87	137.61	45.87	45.87	45.87	137.61	45.87	45.87	45.87	137.89
Нүүрс борлуулалт	мян. м ³	390.372	32.53	32.53	32.53	97,593	32.53	32.53	32.53	97,593	32.53	32.53	32.53	97,593	32.53	32.53	32.53	97,593
Нүүрс борлуулалт	мян. тн	550.468	45.87	45.87	45.87	137.61	45.87	45.87	45.87	137.61	45.87	45.87	45.87	137.61	45.87	45.87	45.87	137.61
Уулын ажлыг			Нэгж		1-р улирал		2-р улирал		3-р улирал		4-р улирал		Нийт					
Уулын цул			мян.м ³		518.33		518.33		518.33		518.33		2073.2					
Нүүрс олборлолт			мян.тн		137.10		137.10		137.10		137.10		550.468					
Нүүрс олборлолт			мян.м ³		97,593		97,593		97,593		97,593		390.372					
Нийт			м ³ /тн		1.41		1.41		1.41		1.41		1.41					
Хөрс хуулалт			мян.м ³		499.19		499.19		499.19		499.19		1996.76					
Хөрс хуулалтын коэффициент			м ³ /тн		3.38		3.38		3.38		3.38		3.38					
Шимт хөрс хуулалт			мян.м ³		10.31		10.31		10.31		10.31		41.27					
Талбай шимт хөрс			Га		3.43		3.43		3.43		3.43		13.74					
Талбай шимт хөрс			мян.м ²		34.36		34.36		34.36		34.36		137.46					
Хуулах хөрсний зузаан			м		0.3		0.3		0.3		0.3		0.3					
Уурхай			мян.м ³		5.21		10.31		10.31		10.31		36.17					
Уурхайн талбай			Га		1.73		3.43		3.43		3.43		12.04					
Уурхайн талбай			мян.м ²		17.3		34.36		34.36		34.36		120.46					
Хуулах хөрсний зузаан			м		0.3		0.3		0.3		0.3		0.3					
Овоолго			мян.м ³		5.1		0		0.0		0.0		5.1					
Овоолгын нийт талбай			Га		1.7		0		0.0		0.0		1.7					
Овоолгын нийт талбай			мян.м ²		17		0		0.0		0.0		17					
Хуулах хөрсний зузаан			м		0.3		0.3		0.3		0.3		0.3					

Хүснэгт 6. Уулын ажлын механикжуулалтын бүтэц

Ажил	Процессууд (тоног төхөөрөмж)	
Шимт хөрс хуулалт	Ухаж түрэх	Овоолох
	Бульдозер	Бульдозер
Хөрс хуулалт	Ухаж ачих	Овоолго
	Экскаватор	Бульдозер
Нүүрс олборлолт	Экскаваци	Гадаад тээвэр
	Экскаватор	Автосамосвал

1.5. Үйлдвэрлэлийн процессууд

Хөрс хуулалтанд туслан гүйцэтгэгчийн HYUNDAI-R520LC маркийн 5 ширхэг, DOOSAN-DX700LC маркийн 1 ширхэг экскаватор, HOWO, NORTHBENZ маркийн 25 тн- ийн даацтай 12 автосамосвал, HOWO-371 маркийн 60 тн даац бүхий 4 ширхэг автосамосвалтай хослон ажиллана.

Уурхайн хүчин чадал, техникийн бүтээл, бэлэн байдлын коэффициент зэргийг тооцож үзэхэд хөрс хуулалтанд 4 экскаватор, 16 автосамосвал ажиллахаар тооцсон.

Хүснэгт 7. Хөрс хуулалтын хэмжээ

№	Ашиглалтын жил	Хөрс хуулалтын хэмжээ мян.м ³
1	2025 он	1682.98

Хүснэгт 8. Хөрсний экскаваторын бүтээл

№	DOOSAN-DX700LC экскаваторын бүтээл	Хэмжээ	№	HYUNDAI-R520LC экскаваторын бүтээл	Хэмжээ
1	Цагийн бүтээл, м ³ /цаг	350	1	Цагийн бүтээл, м ³ /цаг	190
2	Ээлжийн бүтээл м ³ /ээлж	2,650	2	Ээлжийн бүтээл м ³ /ээлж	1,450
3	Хоногийн бүтээл, м ³ /хон	5,300	4	Жилийн бүтээл м ³ /жил (1 ээлжээр)	350,000
4	Жилийн бүтээл мян.м ³ /жил	1,180			

Хүснэгт 9. Хөрсний экскаваторын шаардлагатай тоо

№	Ашиглалтын жил	Хөрс хуулалтын хэмжээ м ³	Экскаваторын жилийн бүтээл м3	Тоо
1	2025	1682.98	1,302,000	1
			380,000	5

1.6. Хөрс тээвэрлэх процесс

№	Howo-25 автосамосвалын бүтээл	Хэмжээ
1	Цагийн бүтээл м ³ /цаг	31.2
2	Ээлжийн бүтээл м ³ /ээлж	312
3	Хоногийн бүтээл м ³ /хон	624
4	Жилийн бүтээл м ³ /жил	140000

1.7. Нүүрс олборлолтын процесс

Нүүрс олборлолтын ажил зөвхөн өдрийн ээлжээр явагдана. Нүүрсийг мөргөцгөөс 3.2 м3 утгуурын багтаамжтай Hyundai 500LC маркийн экскаватораар northbenz маркийн 25 тонн даацтай автосамосвалд ачина.

Нүүрсний үеийн зузаан, мөргөцгийн нөхцөл, операторын ур чадвараас хамаараад экскаваторын утгуур дүүргэлт 70~80%, автосамосвалд хийх ачилтын тоо 8-12 байна. Нүүрс олборлолтын ажилд 4 ширхэг Hyundai 500LC, northbenz маркын 16 ш автосамосвал ажиллана.

Хүснэгт 10. Нүүрс олборлолтын хэмжээ

№	Ашиглалтын жил	Нүүрс олборлолт тн	Нүүрс олборлолт м ³
1	2025	550468	390372

Хүснэгт 11. Нүүрсний экскаваторын бүтээл

№	Hyundai 500LC экскаваторын бүтээл	Хэмжээ
1	Цагийн бүтээл, м³/цаг	92
2	Ээлжийн бүтээл м³/ээлж	700
3	Жилийн бүтээл м³/жил	170,000

№	Ашиглалтын жил	Нүүрс олборлолт м³	Экскаваторын жилийн бүтээл м³	Тоо
1	2025	392,150	170,000	3

Нүүрсийг 3.2 м³ утгуурын багтаамжтай SEM-652B утгуурт ачигчаар 70 тонн даацтай автосамосвалд ачина. 2 ш утгуурт ачигч ажиллана.

SEM-652B утгуурт ачигчын бүтээл	Хэмжээ
Цагийн бүтээл, м³/цаг	102
Ээлжийн бүтээл, м³/ээлж	1,020
Хоногийн бүтээл, м³/хоног	2,040
Жилийн бүтээл, м³/жил	510,000

Үзүүлэлт	Doosan-DX700
Утгуурын багтаамж, м³	4.5
Хөдөлгүүрийн чадал, кВт	345
Нийт жин, кг	70000
Гарны урт, м	8.4
Мах хурд км/цаг	5.2
Жилийн бүтээл, м³	1180000

Үзүүлэлт	CAT-325DL
Утгуурын багтаамж, м³	1.6
Хөдөлгүүрийн чадал, кВт	103
Нийт жин, кг	35100
Гарны урт, м	3.2
Мах хурд км/цаг	5.5
Жилийн бүтээл, м³	275000

Үзүүлэлт	Shacman
Даац, тн	70
Хөдөлгүүрийн чадал	426 м.х
Нийт жин, тн	25
Тэвшний багтаамж, м³	65
Хурд км/цаг	75
Жилийн бүтээл, м³	95660

Үзүүлэлт	Howo-371
Даац, тн	70
Хөдөлгүүрийн чадал	371 hp
Мах хурд км/цаг	70
Жилийн бүтээл, м³	400000

Үзүүлэлт	Nordbenz
Даац, тн	25
Хөдөлгүүрийн чадал	371 м.х
Нийт жин, тн	13.7
Тэвшний багтаамж, м³	18.2
Хурд, км/цаг	70
Жилийн бүтээл, м³	160000

Үзүүлэлт	Sunward SWDE120
Өрмийн машины тэнхлэгийн даралт	140
Хөдөлгүүрийн чадал	254 кв
Түлш зарцуулалт	40 л/цаг
Өрмийн хошууны диаметр	0.12 м
Өрөмдөх гүн	24 м
Өрмийн хошууны эргэлтийн давтамж	2.86 эрг/сек
Штангны урт	4 м
Жилийн бүтээл	152796.65

Үзүүлэлт	SEM-822
Хутганы багтаамж	6.4 м³
Хутганы урт	4617 мм
Хутганы өндөр	1511 мм
Явах ангийн өргөн	2620 мм
Хамгийн их хутганы зоогдох гүн	540 мм
Сийрүүлэгчийн хамгийн их зоогдох гүн	655 мм
Ажлын жин	24600 кг
Хөдөлгүүрийн хүчин чадал	162 кВт

Үзүүлэлт	SDLG G9190
Хөдөлгүүрийн чадал	146 кВт
Хөдөлгөөний давших дээд хурд	5.4-38 км/цаг
Хөдөлгөөний үхрэх дээд хурд	5.4-24
Эргэлтийн радиус	7.8 м
Ухах хамгийн их гүн	500 мм
Хусуурын хамгийн их эргэлтийн өнцөг	20 градус
Хусуурын өргөн	3.96 м
Жин	15.8 тн

Замын тоос дарах ажиллагаа: Орон нутгийн уур амьсгал, замын хөдөлгөөний эрчим, тухайн замын тоосжилтын байдлаас хамааран замын тоос дарах ажлыг 4-10 сар буюу дулааны улиралд ээлжинд 4 удаа явуулна. 11-3-р сард буюу өвлийн улирал замыг грейдерээр хусаж цэвэрлэнэ. Усны машин нь тодорхой чиглэлийн дагуу явж замын тоос дарж ус шүршинэ. Шаардлагатай тохиолдолд замыг хэсэгчлэн тоос дарах ажиллагааг хэрэгжүүлнэ. Замын тоос дарах ажиллагаанд 25 тн багтаамжтай БНХАУ-д үйлдвэрлэсэн усны машин ашиглана.

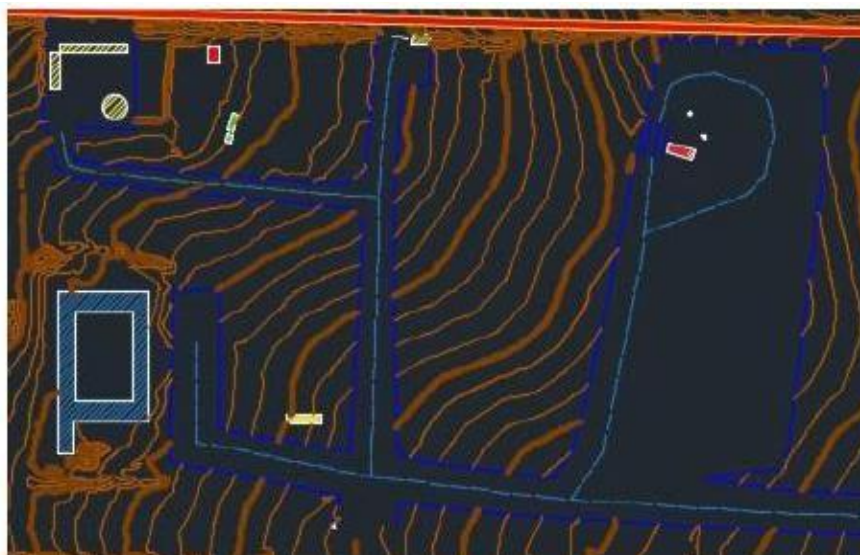
Нүүрс бутлах үйл ажиллагаа: Далангийн нүүрсний уурхайн ТЭЗҮ-д тусгагдсанаар жилийн 600 мян.тн нүүрс олборлох ба үүний 75% орчмыг бутлах шаардлагатай буюу сард бутлах шаардлагатай нүүрсний хэмжээ 47 мян.тн, хоногт бутлах шаардлагатай нүүрсний хамгийн хэмжээ 1400 тн байна. Ачаалал ихтэй үе гарч болзошгүй учраас 2 бутлуур сонгож нүүрс олборлолтын ажил багатай өдөр нэг бутлуурыг зогсоож нөөцөд байлгана. Хэрэв аль нэг бутлуурт эвдрэл гэмтэл гарч, засвар үйлчилгээний ажил хийж зогсвол нөгөө бутлуур нь дангаараа нүүрс бутлах ажлыг зогсоохгүй ажиллах чадалтай байна.

“Билэгт Баялаг” ХХК-ийн одоо ашиглаж байгаа нүүрсний талбай байрлах зөөврийн дизель, цахилгаан хосолсон НК6126 бутлуур нь цагт 170 тн/цаг хүчин чадалтай бөгөөд хоногт 1 ээлжээр 11 цаг ажиллахад 1870 тн нүүрс буталж хүчин чадалтай учраас дээрх бутлуурыг ашиглалтын хугацаанд нөөцөд 1ш нэмж авахаар тооцсон байна.

Уурхайн барилга байгууламж: Төсөл хэрэгжүүлэгч нь уурхайн удирдлага, инженерийн баг, нүүрсний борлуулалт, гадаад тээвэрлэлтийн ажлыг хариуцаж ажиллана. Уулын бүхий л ажлыг гэрээт туслан гүйцэтгэгчдээр хийгддэг. Уурхайн үндсэн болон туслан гүйцэтгэгчийн кемпүүд нь биеэ даасан цогцолбор байдлаар байгуулагдсан. Одоогийн уурхайн хэрэгцээнд ашиглагдаж буй захиргаа, засвар үйлчилгээ болон бусад туслах барилга байгууламжуудтай бөгөөд шаардлагатай хэрэгцээг хангахуйцаар уурхайн талбайн цогцолбор барьж байгуулагдсан гэж ойлгож болно. Туслан гүйцэтгэгчийн кемп-д уурхайн өдөр тутмын ажлын наряд-аюулгүй ажиллагаа зааварчилгааны хэсэг, захиргаа гэх мэт бүх хэлтсийн ажлын байрыг тус бүрт нь байгуулан ажиллаж байна. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь өөрийн хөрөнгөөр 80 хүн амьдарч ажиллах бүхий кемпийг тусгай зөвшөөрлийн талбайн баруун талд барьж байгуулсан. Туслан гүйцэтгэгчид нь үндсэн кемпд хамт байрлах бөгөөд удирдлага, уурхайн ИТА нар нь тусдаа 4 ш тусгайлан тохижуулсан контейнерт кемпийн хойд хэсэгт байрлах бөгөөд үүнд 16 хүний багтаамжтай.

Зураг 2. Уурхайн барилга байгууламж

Засвар үйлчилгээний төв: 2023 онд шинээр засвар үйлчилгээний төв барьж ашиглалтанд оруулсан. Уг засварын байр нь автосамосвалууд болон хүнд даацын машин механизмын засвар үйлчилгээг хийх, тос тосолгооны материал хадгалахаар зориулагдсан.

Зураг 3. Засварын байр

Шатах тослох материалын агуулах: ШТС-ын түр агуулах нь уурхайн үйл ажиллагаанд сөрөг нөлөөлөхгүй газарт байрласан байх шаардлагатай ба одоогийн нөхцөлд засварын төв талбайн зүүн талд тугайлан зориулж тоногдсон 20 тн багтаамж бүхий 1ш юмкост, 2 түгээгүүр ашиглаж байна. Төслийн хугацаанд энэ байрлалд нь ашиглахаар төлөвлөсөн бөгөөд жил тутам баталгаажуулж, аюулгүй байх, байгаль орчинд хор хөнөөлгүй байх тал дээр тусгайлан анхаарч ажиллахаар төлөвлөсөн.

Зураг 4. ШТС

1.8. Уурхайн ажиллах хүчин чадал, хүний нөөц

Ил уурхай бүрэн хүчин чадлаараа ажиллаж эхлэснээр шууд ажлын байраар нийт 179 хүнийг хангана. Захиргааны хэсэгт нийт 30, ил уурхайн болон бутлах хэсэгт 98, бусад хэсэгт 52 тус тус ажиллаж байна. Нийт ажилчдын 23 ажилтан нь төсөл хэрэгжүүлэгч компаний ажилтнууд байх ба бусад ажилчид нь туслан гүйцэтгэх компанийн ажилчид байна.

Зүүндалан, Далангийн нүүрсний уурхайн тэсэлгээний ажлыг гэрээт компаниар гүйцэтгүүлнэ. Ил уурхайн тэсэлгээний ажлыг 15 хоногт нэг удаа хийх ба жилд 19-20 удаа тэсэлгээний ажлыг явуулна. Ил уурхайн уулын цулыг энгийн тэсрэх бодис ANFO-оор тэслэх ба устай цооногт эмульсний тэсрэх бодис хэрэглэнэ.

3-р давхаргын хөрс хуулалтын үед устай нөхцөлд тэсэлгээ хийгдэх төлөвтэй байна.

Хөрсний мөргөцөгт цооногийн торны хэмжээ 4.5x3.6, тэсрэх бодисын хувийн зарцуулалт 0.458 кг/м3

Хүснэгт 12. Хөрсний мөргөцгийн тэсэлгээний параметр /2018 онд батлагдсан ТЭЗҮ- ийн дагуу үндсэн үзүүлэлтүүдийг авав. Цооногийн диаметрийг зэргэлдээх уурхайн үзүүлэлтээр сонгов./

№	Тэмдэглэгээ	Үзүүлэлт	Нэгж	Хөрс
1	Gш	Чулуулгийн шахалтын бат бөхийн хязгаар	мПа	45.20
2	Gс	Чулуулгийн суналтын бат бөхийн хязгаар	мПа	17.82
3	Gши	Чулуулгийн шилжрэлтийн бат бөхийн хязгаар	мПа	28.10
4	βч	Чулуулгийн нягт	т/м3	1.80
5	qж	Тэсрэх бодисын жишиг хувийн зарцуулалт	гр/м3	43.65
6	Kтб	Тэсрэх бодисыг жиших илтгэлцүүр	-	1.10
7	Kцб	Цэнэгийн бөөгнөрлийг тооцох илтгэлцүүр	-	0.95
8	Kца	Чул-н цавшлын зэргийг тооцох илтгэлцүүр	-	1.27
9	Kдб	Чул-н дундаж бутлагдлыг тооцох илтгэлцүүр	-	1.57
10	Kиг	Ил гадаргыг тооцох илтгэлцүүр	-	3.5
11	Kэз	Цооногийн цэнэгт хамаарах эзлэхүүнийг тооцох илтгэлцүүр	-	1.44
12	qt	Тэсрэх бодисын тооцооны хувийн зарцуулалт	гр/м3	458
13	dцo	Цооногийн оновчтой диаметр	м	0.12
14	Нд	Доголын өндөр /3-р давхаргын хучаас хөрсний	м	7.00

Хүснэгт 13. Хөрсний мөргөцгийн тэсэлгээний ажлын тооцооны нэгдсэн үзүүлэлт

№	Тэмдэглэгээ	Үзүүлэлт	нэгж	Хөрс
1	f	Чулуулгийн бат бэх (f)		5.80
2	dцo	Цооногийн диаметр /сонгож авсан/	м	0.12
3	N	Ил гадаргын тоо (N)	ш	3
4	Нд	Доголын өндөр	м	7
5	α	Доголын хажуугийн өнцөг	градус	65
6	C	Өрөмдлөг аюулгүй явагдах зай (C зай)	м	1
7	We	Улны эсэргүүцлийн шугам (өрөмдөгдөх нөхцөлөөр)	м	4.26
8	W	Улны эсэргүүцлийн шугам (тэсэлгээний нөхцөлөөр)	м	4.28
	W>We нөхцөл	ҮНЭН		
9	W	Сонгосон улны эсэргүүцлийн шугам	м	4.3
10	m	Цооног ойртолтын илтгэлцүүр		0.8
11	a	Цооног хоорондын зай	м	3.4
12	b	Эгнээ хоорондын зай	м	4.1
13	пэг	Эгнээний тоо	ш	20
14	lнө	Илүү өрөмдлөгийн гүн	м	0
15	Lцo	Цооногийн гүн	м	7.0
16	Lт	Түгжээсний урт	м	1.80
17	Lцэ	Цэнэгийн урт	м	5.20
18	qж	Тэсрэх бодисын тооцооны хувийн зарцуулалт	кг/м3	0.458
19	Δ	Цэнэглэлтийн нягт	кг/дм3	0.8
20	Pцo	1 м цооногт орох тэсрэх бодисын хэмжээ	кг/м	9.04
21	Qцo	1 цооногт орох тэсрэх бодисын хэмжээ	кг/цооног	47.02
22	g	1 м цооногоос гарах уулын цулын хэмжээ	м3/м	14.11
23		Жилд тэслэх уулын цулын хэмжээ	мян.м3	1996.76
24		Жилд тэслэгдэх цооногийн тоо	ш	20367
25		Жилд хэрэглэгдэх тэсрэх бодисын хэмжээ	тонн	914.516
26		Жилийн өрөмдлөгийн хэмжээ	м	142569
27	Наг	Жилд хийх тэсэлгээний тоо	удаа	31
28		Тэсэлгээний мөчлөг	хоног	9
29		Нэг тэсэлгээний блокийн хэмжээ	м3	64,879.2
30		Нэг удаагийн тэсэлгээний блокт хамаарах цооногийн тоо	ш	657
31		Блок дахь дундаж эгнээний тоо	ш	20
32		Нэг удаагийн тэсэлгээнд орох тэсрэх бодис	тонн	29.74

Тэсрэх бодис болон тэсэлгээний материалын зарцуулалт: Чулуулгийн тэслэгдэх үзүүлэлт, тэсрэх бодисын зарцуулалтыг ТЭЗҮ-ийн дагуу тооцоонд орууллаа. Мөн тэсрэх бодисын зарцуулалтыг ТЭЗҮ- д дурдсан нүүрсний зарцуулалтаар буюу 0.38 кг/м³ гэж алдаатай мэдээлэл оруулсан байсныг энд засварлаж хөрсний зарцуулалт буюу 0.458 кг/м³- ээр орууллаа.

Цооногийн диаметрийг 120 мм байхаар шинэчлэн тооцоолсон тул өмнөх тооцооноос цооногийн тоо нэмэгдсэнийг энд дурдах нь зүйтэй.

2026 онд тэсэлгээний ажлаар буталж сийрэгжүүлэх 988.68 мян.м³ хөрс хуулалтын ажилд зарцуулагдах тэсрэх бодис болон тэсэлгээний ажлын зарцуулалтын тооцоог доор үзүүллээ.

Тэсрэх бодис: Уурхай 2-р давхаргын олборлолтыг хийж эхэлсэн. Усны түвшин уурхайн зүүн урд хэсэгт 2-р давхаргын таазаар, хойд хэсэгтээ 2-р давхаргын уланд байна. Эхний ээлжид 2-р давхаргын хучаас хөрсийг тэслэхэд усгүй нөхцөлд ANFO тэсрэх бодисыг ашиглана. Харин 3-р давхаргын хөрс хуулалтыг 100% устай нөхцөлд хийх урьдчилсан төлөвлөгөө гарсан. Нийт тэслэгдэх 1996.76 мян.м³ хөрсний:

2-р давхаргын хучаас хөрс нь: 894.54 мян.м³ буюу 44.8% - ANFO

3-р давхаргын хучаас хөрс нь: 1,102.21 мян.м³ буюу 55.2% - Эмульс

1 м³ хөрсний цулын тэсрэх бодисын зарцуулалт 0.458 кг/м³ болох тул нийт 1996.76 мян.м³ хөрсийг тэслэхэд $0.458 \text{ кг/м}^3 * 1996.76 \text{ мян.м}^3 = 914.516 \text{ тн}$ шаардлагатай. Усгүй болон усгүй нөхцөлийн хувиар тооцоолбол ANFO тэсрэх бодис 409.7 тн, Эмульсийн тэсрэх бодис 504.81 тн тус тус шаардагдахаар байна.

Бүүстер /өдөөгч/ зарцуулалт: 1 удаагийн тэсэлгээнд дунджаар 657 цооног өрөмдөнө. Тиймээс цооногийн үндсэн цэнэгийг өдөөх тэсрэх бодис /бүүстер/ 657 ш орно. Жилд 31 удаа тэсэлгээ хийгдэх тул $657 \text{ ш} * 31 \text{ удаа} = 20367 \text{ ш}$ зарцуулагдана.

Пахилгаан бус тэслүүр /нонель/: 1 удаагийн тэсэлгээнд дунджаар 657 цооног өрөмдөнө. Өдөөгч тэсрэх бодисыг тэслэх цооногийн нонель мөн адил тоогоор буюу 657 ш орно. Жилд 31 удаа тэсэлгээ хийгдэх тул $657 \text{ ш} * 31 \text{ удаа} = 20367 \text{ ш}$ зарцуулагдана.

Цочир дамжуулах шижим: 1 удаагийн тэсэлгээний блокийн урт дунджаар 112 м, цооногийн эгнээний тоо 20 байх тул гадаргуугийн холбогчийн /Цочир дамжуулах шижим/ урт нөөц тооцсон дүнгээр ойролцоогоор $112 \text{ м} * 20/2 \text{ эгнээ} + 10\% = 1232 \text{ м}$ болно.

Жилд 31 удаа тэсэлгээ хийгдэх тул $1232 \text{ м} * 31 \text{ удаа} = 38192 \text{ м}$ зарцуулагдана.

Гал дамжуулах шижим: 1 удаагийн тэсэлгээний ажилд дунджаар үндсэн тэсэлгээнд гал өгөхөд 2 м, бялт тэслүүрээр 3 удаа дохио өгөхөд $6 * 0.5 \text{ м} = 3.0 \text{ м}$, нийт 5 м орчим шаардагддаг. Жилд 31 удаа тэсэлгээ хийгдэх тул $5 \text{ м} * 31 \text{ удаа} = 155 \text{ м}$ зарцуулагдана.

Дуут дохио: Тэсэлгээний ажлыг тусгай дуут дохио ашиглан гүйцэтгэнэ. Эхний дохиог 1 удаа өгч аюултай бүсийг хамгаалалтад авах, 2 дахь дохиог 2 удаа өгч тэсэлгээний ажлыг явуулах, 3 дахь дохиогоор 3 удаа өгч тэсэлгээний ажил дууссаныг зарлана.

Хүснэгт 14. Тэсрэх бодис болон тэслэх хэрэгслийн зарцуулалт

№	Тэслэх хэрэгсэл, тэсрэх бодисын үндсэн түүхий эдийн төрөл	Тэслэх хэрэгсэл, тэсрэх бодисын үндсэн түүхий эдийн төрлийн хэлбэрүүд	Код	Нэгж	2025 оны төлөвлөгөө
Тэсрэх бодис					
1	Эмульсийн тэсрэх бодис	савлагаатай, тэслүүрт мэдрэмтгий	3602	кг	504,802
2	Анфо тэсрэх бодис	энгийн найрлагатай, савлагаатай 25 кг	3602	кг	409703
3	Бүүстер /өдөөгч/	цооног, шпурын	3603	ш	914516
Тэслэх хэрэгсэл					
4	Цахилгаан бус тэслүүр /нонель/	цооногийн болон гадаргуугийн холбогч блоктой хосолсон	3603	ш	20367
5	Цочир дамжуулах шижим	гадаргуугийн холболтын бага хүчин чадлын /савлагаа 50-100 м/	3603	м	38192
6	Гал дамжуулах шижим /ОШП/	-	3603	м	155

Хүснэгт 15. Жилийн нийт цахилгааны хэрэглээ

№	Цахилгаан хэрэглэгч	Нийт чадал кВт	Жилд ажиллах цаг Цаг/жил	Жилийн нийт хэрэглээ МВт/жил
1	Нүүрс бутлах хэсэг	61.05	6,000.0	366.3
2	Хотхон	56.54	7,884.0	445.7
3	Засварын цех	40.63	3,200.0	130.0
4	Ил уурхай	206.25	6,400.0	1,320.0
5	Гэрэлтүүлэг	0.3240	3,840.0	1.244
6	НИЙТ			2,263.24
7	Цахилгаан эрчим хүчний үнийн тариф	Төг кВт.цаг		155.9

1.9. Усан хангамж

Усны сав газар: Умарт говийн гүвээт-Халхын дундат талын сав газар Уурхайн хүн амын унд, ахуйн хэрэглээнд нийт 4000 тн ус хэрэглэнэ.

- 1 хүн өдөрт унд 10 литр ус хэрэглэнэ.
- 1 хүний өдөрт ахуйн хэрэглээнд 125 литр ус хэрэглэнэ.

Хүснэгт 16. 2026 оны усны хэрэглээ

Төрөл	1 хүн өдөрт	хоног	Хэрэглэгч	Тоон утга
Унд	10 литр	310	120	372 тн
Ахуйн хэрэглээ	125 литр	310	120	4,650 тн
Нийт хэрэглээ				5,600тн

1.10. Уурхайн ус таталт Нүүрст давхаргын шинж чанар

Уурхайд усны шүүрэл харьцангуй бага. Бага хэмжээгээр ус шүүрэх хэдий боловч уулын ажилд хүндрэл учруулахгүй. Хур борооны нөлөөгөөр ил уурхайн талбайн хэмжээгээр ус цугларна.

Уурхайн үйл ажиллагааг хэвийн, тасралтгүй, найдвартай явуулахад ил уурхайд орж ирэх усыг зайлуулах, нүүрсний үе, давхраас, уурхайн мөргөцгийг хуурайшуулах, шүүрүүлэх ажлыг зайлшгүй гүйцэтгэнэ. Газар доорх усны түвшнийг эхний ээлжид 13-20 м-ээр, цаашид ашиглалтын үеийн гүний хэмжээнд 20-30 м бууруулах ажил хийгдэнэ. Хэдийгээр байнгын ус шавхалтын ажил хийгдэхгүй боловч бэлэн байдалд ус зайлуулах ажилд бэлэн байх нь зүйтэй.

Уурхайд орж ирэх усыг илээр шүүрүүлэх зумпфийн аргаар зайлуулна. Зумпфийг уурхайн ёроолд байрлуулж зумпфэнд цугларсан усыг гоном ашиглаж зайлуулна. Ил уурхай гүнзгийрэхийн хирээр зумпфийг шилжүүлэн гүний түвшинд байрлуулах, ус шахах хоолойг уртасгах замаар ажиллагааг хангана.

Хүснэгт 17. Насос усны шахуургын үзүүлэлт

Шахуурга	Жин, кг	Шахах өндөр, м	Хүчин чадал, м³/цаг	Эргэлтийн давтамж, мин⁻¹	Хамгийн их сорох гүн, м
Насос	91	35	300	3500	5.0

Шахуургын станц нь 2 шахуургаар тоноглогдоно. 1 нь ажлын шахуурга, нөгөө нь нөөцийн шахуурга болно. Усны ундарга ихэссэн үед нөөцийн шахуургыг нэмж ажиллуулах эсвэл ажлын шахуургыг зогсоож засвар үйлчилгээ хийхэд нөөцийн шахуургыг ажиллуулж орлуулна.

Хүснэгт 18. Нүүрсний дулаан гаргах чадварын үзүүлэлтүүд

Дотоод диаметр, мм	Усны хурд, л/сек	Бүтээл, м³/цаг	Гадаад диаметр, мм
96	0.62	53,6	100

Шахуургын станц нь 2 шахуурга тус бүр 5.0м урттай сорох хоолой, мөн тус бүр

150.0м хүртэл уртасган шахах, хоолой (уурхайн дээр орших дагасан) ба гадарга дээр орших 10 м шахах хоолой зэргээс бүрдэнэ.

Ерөнхийдөө уурхайн хамгийн нам дор цэг нь зүүн урд булан болох бөгөөд тэнд фс зайлуулах зумпфийг байршуулахад тохиромжтой.

Шаардлагатай тохиолдолд уулын ажлын ахилтын дагуу уурхайн ёроолд зумпфийг шахуургын станцтай хамт шилжүүлэн байршуулж болно.

Хүснэгт 19. Зумпфийн хэмжээ

Д/д	Үзүүлэлт	Нэгж	Хэмжээ
1	Зумпфийн хэмжээ	м³	1000
2	Зумпфийн гүн	м	5
3	Урт ба өргөн	м х м	20х10

Зумпфийг үерийн уснаас хамгаалах 20м урт, 1 м өндөр, 2.5 м өргөн далан байгуулна. Уг даланг хөрсний чулуулгаар үүсгэнэ.

1.11. Уурхайг гадаргын уснаас хамгаалах ажил

Ил уурхайг зуны үер, хаврын шар уснаас хамгаалах ажлыг хэрэгжүүлнэ. Ил уурхайд үерийн ус орж ирэх боломжтой хэсгүүдэд шороон далан байгуулах замаар уг хамгаалалтын ажлыг хэрэгжүүлнэ. Шороон далан үүсгэхэд уурхайгаас гарах хөрсний чулуулгийг ашиглана.

БҮЛЭГ 2. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутаг дэвсгэрт байрлах “Далан нүүрсний уурхай” ил аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд нөлөөлөх нөлөөллийн хэлбэрийг шууд, шууд бус, нөлөөллийн үргэлжлэх хугацааг богино болон урт хугацааны, тэрчлэн эрчимшлийн хувьд хүчтэй, дунд болон бага зэрэг гэхчлэн ангилан магадлан жагсаалт гаргаж доор хүснэгтэд харууллаа.

Хүснэгт 20. Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим

Байгаль орчны үзүүлэлтүүд	Шууд	Шууд бус	Өөрөө зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд зэрэг	Бага зэрэг
1.Байгалийн экосистемийн өөрчлөлт										
Газрын доорх урсацын өөрчлөлт		+			+		+		+	
Гадаргын усны урсацын өөрчлөлт		+			+		+			+
Ургамлын бүтцийн өөрчлөлт	+				+		+			+
Хөрсний элэгдэл, эвдрэл үүсэх	+				+		+		+	
Хөрсний үржил шим буурч цөлжилт нэмэгдэх		+			+	+			+	
Хөрсний механик эвдрэлтэй холбогдон агаарт техноген тоосжилт үүсэх	+			+		+			+	
Тоосжилтийн нөлөөгөөр орчны бүс нутгийн хөрсний гадарга дээр нунтаг шорооны хуримтлал үүсч ургамал болон хөрсний өсөж хөгжих орчин өөрчлөгдөх		+			+	+				+
Хөрсний бүтцэд өөрчлөлт орж, нийт эзлэхүүнд байх эрдэсжилт нэмэгдэн үржил шим (ялзмаг, фосфор, кали гэх мэт) багасах	+				+		+			+
Геологийн тогтоцын өөрчлөлт		+			+		+		+	
Зэрлэг амьтдын амьдрах орон зай хумигдах		+			+		+			+
Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт			+		+	+				+
2.Байгалийн нөөц, ашиглалт										
Газрын доорх нөөц баялаг багасах	+				+		+	+		
Бэлчээрийн байдал өөрчлөгдөх	+				+		+		+	
Хөрсний үржим шимт давхарга бүхий нөөц алга болох	+			+		+		+		
Эрдэс түүхий эдийн нөөц багасах	+				+		+		+	

Байгаль орчны үзүүлэлтүүд	Шууд	Шууд бус	Өөрөө зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд зэрэг	Бага зэрэг
Эрчим хүчний нөөц багасгах		+			+		+		+	
3.Байгаль орчны чанарын өөрчлөлт										
Газрын доорх усны чанарын өөрчлөлт		+			+		+			+
Гадаргын усны чанарын өөрчлөлт			+	+		+				+
Агаарын бохирдол үүсгэх	+			+		+			+	
Хөрсний бохирдол, чанар өөрчлөгдөх		+			+		+			+
Хорт бодис усаар дамжин хүн ам, амьтанд нөлөөлөх	+			+		+			+	
Дуу чимээ, шуугианы нөлөө			+	+		+			+	
4.Байгалийн өнгө төрх, түүх соёлын дурсгалт зүйл, археологи, палентологийн олдвор										
Байгалийн үзэсгэлэнт төрх өөрчлөгдөх	+				+		+			+
Ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх	+				+		+		+	
Тусгай хамгаалалттай газар нутагт нөлөөлөх		+		+						+
Түүх соёлын дурсгалт зүйлд нөлөөлөх		+			+					+
Археологи, палентологийн олдворт нөлөөлөх		+			+					+
5.Эдийн засаг, нийгмийн асуудал										
Хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх	+				+		+	+		
Орон нутгийн орлого нэмэгдэх	+				+		+	+		
Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох	+			+			+		+	
Ажлын байр нэмэгдэх	+				+	+			+	
Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх	+				+		+		+	
Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх		+			+	+				+
Хөрсний механик эвдрэлтэй холбогдон агаарт тоосжилт үүсч хүний амьсгалын замын эрхтэнд нөлөөлөл үзүүлэх		+			+	+				+
6.Бусад нөлөөлөл										
Хайгуулын үед шороон зам харилцаа, машин механизмын хөдөлгөөн шилжилтээс болж хөрс эвдрэх	+				+		+		+	

Аюулгүй ажиллагааны журмыг мөрдөөгүйгээс байгаль орчинд сөргөөр нөлөөлөх			+		+		+		+	
Барилгын ажлын хатуу, шингэн хаягдлаар байгаль орчин бохирдох	+			+		+				+
Дүн	19	14	4	9	28	13	21	4	17	16

БҮЛЭГ 4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

“Билэгт баялаг” ХХК нь Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дүгээр сарын 29-ны өдрийн А/618 тоот тушаалаар шинэчлэн баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу Далангийн нүүрсний ордын 2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсрууллаа.

Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө гэж Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 9.8-д заасан төлөвлөгөөг ойлгоно. Ерөнхий үнэлгээ хийсэн байгууллагын хянаж баталсан тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төслийн үйл ажиллагааг эхлүүлэх, үргэлжлүүлэхийг зөвшөөрсөн байгаль орчны үндсэн баримт бичиг болно.

Билэгт баялаг ХХК-ийн Далангийн нүүрсний ордыг ашиглах төслийн 2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний байгаль хамгаалах төлөвлөгөөнд байгалийн нөөц баялгийг ашиглах явцад байгаль орчныг доройтохоос урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, үлдэгдэл нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаалах, нөхөн сэргээх, нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох, түүх соёлын өвийг хамгаалахтай холбогдсон арга хэмжээг тодорхойлон, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тооцож, хариуцах этгээд, хэрэгжүүлэх хугацаа, баримтлах хууль, журам, аргачлал, стандартыг тодорхойлж тусгалаа.

Билэгт баялаг ХХК -ийн Далангийн нүүрсний ордын 2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт байгаль орчны төлөв байдлын өөрчлөлт, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, арилгах, бууруулах арга хэмжээ үр дүнтэй байгаа эсэх, сөрөг нөлөөллийн эрчим, цар хэмжээ нь зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байгаа эсэхийг тогтоох ажиглалт, хэмжилт, дээжлэлт хийх байршил, давтамж, хариуцах этгээд, шинжилгээний арга, шаардагдах зардлыг тооцож орууллаа.

Билэгт баялаг ХХК-ийн Далангийн нүүрсний ордын 2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг байгаль хамгаалах хууль тогтоомж, байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүн, батлагдсан байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (5 жил)-нд үндэслэн боловсруулав.

БҮЛЭГ 5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Дээр дурдсан болзошгүй гол сөрөг нөлөөллийг бууруулахын тулд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай юм. Болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй бүрэлдэхүүн тус бүрээр нь ангилан тодорхойлов.

Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөнд техник хэрэгслээс агаарт тархах хорт утааг бууруулах, тоосжилтийг бууруулах зорилгоор замын усалгааг хийх, мониторингийн цэгүүдэд хяналт хийж дээжлэлт хэмжилт хийх ажлуудыг тусгаж өгсөн.

Далангийн нүүрсний ордыг авто-тээвэртэй ашиглалтын системээр ашиглана. Далангийн нүүрсийг уурхайн ашиглалтанд “Билэгт баялаг” ХХК-д одоо хэрэглэж байгаа техник, тоног төхөөрөмжүүдийг цаашид үргэлжлүүлэн ашиглана. Энэхүү ажлын нийт зардалд **5900 000** төгрөг зарцуулахаар төлөвлөлөө.

Хүснэгт 21. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Тоосжил, бохирдол	Тээврийн болон уурхайн дотоод замыг услах	Уурхайн зам, тээвэрлэлтийн зам	Км	2000 000			Бороо орсон өдрөөс бусад уурхай ажиллах өдөр бүр	-Агаарын ба агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль, -MNS4585:2025 (Агаарын чанар, Техникийн ерөнхий шаардлага)
	Нүүрсний агуулахын овоолгуудад уугилт үүссэн үед тухай бүр зогсоох	Нүүрсний агуулах	удаа	1500 000			Уугилт үүссэн үед	-MNS3383:1982 (Агаар мандал, Бохирдлын эх үүсвэр, нөхцөл байдал ба тодорхойлолт) -MNS5885:2008 (Агаар бохирдуулагч бодисуудын хүлээн зөвшөөрөгдсөн концентрац, Техникийн ерөнхий шаардлага)
Усны нөөц	Ус ашиглах дүгнэлт гаргуулах	Усны хэрэглээ	Удаа	250 000	1	250 000	2026 оны 6-р сард	Усны тухай хууль -Умардговийн гүвээт халхын дундад талын сав газрын захиргаа
	Ус ашиглах гэрээ байгуулах, Хаягдал усны гэрээ байгуулах, Ус ашигласны төлбөр төлөх	Усны хэрэглээ	удаа	250 000	1	250 000	2026 оны 6-р сард	Усны тухай хууль - Дорноговь аймгийн Байгаль орчны газартай байгуулах
	Хогийн цэгийн ойр орчмыг дулааны улиралд ялаа, шавж, бактер үржих, үнэрийн бохирдол тархахаас урьдчилан сэргийлж ариутгал хийж байх	Ажилчдын амралтын талбайд	удаа	300 000	2	600 000	Жилд 2 удаа	

Аюулгүй ажиллагаа	Уурхайн хайгуулын ажлын үед өрөмдсөн хайгуулын цоонуудыг бүртгэлжүүлэх, газар дээр нь хяналт шалгалт хийж битүүмжлэлийг шалгах, битүүмжлэл алдагдсан бол хүн мал амьтан унахаас сэргийлж аюулгүй болгох арга хэмжээ авах	Төслийн талбайд	300 000				Сар бүр	
Амьтны аймаг	Малтсан нүх, хонхор, мөрөгцөг, түүнд тогтоосон болон грунтын усанд үргэж дайжсан, байгалийн аяс зөнгөр яваа зэрлэг ан амьтан орж гэмтэх, үрэгдэх ойролцоох айлуудын мал унах, дарагдах, дайруулахаас сэргийлж, уурхайн эдэлбэр газарт тэмдэглэгээ хийх	Төслийн талбайн гадна	удаа	500 000	2	1000 000	2026 оны 7-р сард	
Нийт				5900 000				

Зам,талбайн тоосжилт дарах усны хэрэглээ

Хуурайшилт, тоосжилттой үед өдөрт 30 тн ус жилд нийт 187 хоног буюу II, III улиралд 5600 тн усаар зам усалгаа хийнэ. Уг ажилд уурхайн ашиглалтын явцад шүүрүүлэх усыг ашиглах боломжтой учир нэмэгдэл зардал гарахгүй гэж үзэж байгаа болно.

БҮЛЭГ 6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Уурхайн нь 2026 оны Уулын ажлын төлөвлөгөөний маягт 10-д тусгагдсаны дагуу техникийн нөхөн сэргээлт 2 га талбайд хийхээр төлөвлөсөн, нөхөн сэргээлтийн ажлын зардлыг дараах хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 22. Техникийн нөхөн сэргээлтийн зардал

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нийт зардал төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Техникийн нөхөн сэргээлт	Уулын ажлын төлөвлөгөөний дагуу дотоод овоолгоор хийнэ.	га	2	10 000 000	3-4-р улиралд	Байгаль орчин. Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Нэр томьёо, тодорхойлолт MNS5914:2008
	Нийт				10 000 000		

БҮЛЭГ 7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын Бичигт нэртэй газарт 1 га талбайд эвдрэлд орж орхигдсон талбайд нөхөн сэргээлт хийх.

Хүснэгт 23. Дүйцүүлэн хамгаалах ажлын зардал

№	Хийгдэх ажил	Хэмжи х нэгж	Тоо хэмжэ э	Нэгжийн үнэ төг	Нийт үнэ төг	Хамтран хэрэгжүүлэгч
1	Эвдрэлд орж орхигдсон талбайд нөхөн сэргээлт	га	1	4000 000	4000 000	Даланжаргалан сумын ЗДТГ
	Нийт			4000 000		

Мөн Тэрбум мод хөтөлбөрийн хүрээнд сумаас өгсөн чиглэлийн дагуу 500 ш мод тарихаар төлөвлөлөө.

Хүснэгт 24. Суулгах модны хэмжээ, зардал

№	Мод бутны нэр	Хэмжи х нэгж	Тоо хэмжэ э	Модны хэмжээ	Нэгжийн үнэ төг	Нийт үнэ төг	Суулгах байрши л
1	Хайлаас	ш	500	1м уртад 15- 20ш, 3-5 настай 0.8-1.2 м өндөртэй	1500	750 000	Сумын ЗДТГ-аас өгсөн чиглэлий н дагуу
	Нийт	ш	500			750 000	

БҮЛЭГ 8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн талбайд нүүлгэн шилжүүлэх айл өрх байхгүй болно.

БҮЛЭГ 9. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн талбайд түүх соёлын өв бүртгэгдээгүй болно.

БҮЛЭГ 10. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Уурхайн байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах гол арга зам бол осол, эрсдэлийг гаргахгүй байх юм. Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгсэл, өглөө бүр ХААБ сургалтыг хийхээр төлөвлөсөн. Эдгээр ажлын зардалд 3180 000 төгрөг зарцуулах бөгөөд ажилчдын хөдөлмөр хамгааллын хэрэгслээр хангах зардлыг үйл ажиллагааны зардалд тусгахаар төлөвлөсөн.

Хүснэгт 25. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээн ий цар хэмжээ	Тоо хэмж ээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжү үлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Ажилчид гэмтэж бэртэх	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгаалалтын хэрэгслээр хангаж ажиллах	Бүх ажилчид		1000 000		Үйл ажиллагаан ы туршид	Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны тухай хууль
2	Ажилчдын хайхрамжгүй үйлдлээс болж осол гарах	Ажилчдад хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны сургалт явуулах	Бүх ажилчид	Өдөр бүр	1000 000		Өдөр бүр	
3	Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх	Өөрийн байгууламжид үер усны аюул, гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх тусгай бүдүүвч схем боловсруулан батлах	Төслийн талбайд	3	60 000	180 000	2026 оны 5- р сард	
5	Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагаа	Аюулгүй ажиллагааны самбар тэмдэг байршуулах, сайжруулах	Төслийн талбайд	2	500 000	100 000	2026 оны 6- р сард	

6	Байгалийн гамшиг осол эрсдэл үүсэж болзошгүй	Зуд болон байгалийн гамшиг тохиолдвол нутгийн иргэдтэй хамтран ажиллаж туслах		400 000	Шаардлага тай үед	Иргэдтэй хамтарч ажиллах
7	Гал түймрийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх	Гал унтраах хэрэгслээр бүрэн хангах арга хэмжээ авах, галыг унтраах талаар тодорхой түвшинд бэлтгэлийг хангуулах арга хэмжээ зохион байгуулах	Төслийн талбайд	500 000	2026 оны 7- р сард	Гамшгийн тухай хууль
Нийт				3180 000		

БҮЛЭГ 11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Энэхүү төсөл нь тогтвортой хэрэгжих төсөл учраас хог хаягдлыг ангилан ялгах, аюултай хог хаягдлыг тусад нь хадгалах зэрэг үйл ажиллагаанууд хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Мөн аймгийн БОГазраас хог хаягдлыг ангилан ялгах, ангилан ялгасан энгийн болон аюултай хог хаягдлыг дахивар авах цэгт хүргүүлэх ажлыг хийхийг зөвлөсөн. Хог хаягдал түр хадгалах цэгийг хууль, дүрэм журамд заасны дагуу шаардлагад нийцүүлэх сав барихаар төлөвлөсөн.

Хүснэгт 26. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
1	Ахуйн хог хаягдлыг ангилан ялгах	Хог хаягдлын гэрээг Даланжаргалан сумын ЗД-тай байгуулах, төлбөр төлөх	Төслийн хүрээнд	-	-	-	900 000	2026 оны 2-р улиралд	“Хог хаягдлын тухай хууль”
3		Ангилан ялгаж хаях хогийн сав байрлуулах	Төслийн хүрээнд	ш	228 000	5	1140 000	2026 оны 5-р сард	
4		Шингэн хаягдлыг сумын ТҮК-тэй хамтран соруулах	Төслийн хүрээнд	Удаа	150 000	2	300 000	Жилд 2 удаа	
		Төслийн үйл ажиллагаанаас үүссэн хог хаягдлыг ангилах ялгах, дахин ашиглах, устгах, хоёрдогч түүхийг эд авах цэгт тушаах	Төслийн хүрээнд	-	200 000	4	800 000	Улиралд 1 удаа	“Хог хаягдлын тухай хууль”
5	Аюултай хог хаягдал	Аюултай хог хаягдлыг устгуулах гэрээний	Төслийн хүрээнд	-	250 000	1	250 000	2026 оны 6-	Байгаль орчин

		дагуу устгуулах						р сар	аялал жуулчлал ын сайдын 2018 оны А/18 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралт
7	Төслийн талбайд бохирдол үүсэж болзошгүй	Хамгаалалтын далан, жалга сайрыг цэвэрлэж байх	Төслийн хүрээнд	Удаа	500 000	1	500 000	2026 оны 7-р сард	
8	Хог хаягдал хуримтлагдах	Бүх нийтийн хог цэвэрлэх өдөр уурхайн эргэн тойрны хог хаягдлын бүх ажилчдыг хамруулан зохион байгуулах	Төслийн хүрээнд	Удаа	600 000	1	600 000	2026 оны 9-р сард	Хог хаягдлын тухай хууль
	Нийт			4490 0000					

БҮЛЭГ 12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлэх, батлагдсан арга, аргачлалаар дээжлэлт, хэмжилт хийх, холбогдох нарийвчлал, тохиргоог хангасан багаж тоног төхөөрөмжөөр шинжилгээг хийлгэх, үр дүнг шаардагдах нэгжийн системээр гаргах зэрэг бүхий л үйл ажиллагааг Билэгт баялаг ХХК хариуцах болно. Байгаль орчны хяналт шинжилгээг тус компанийн байгаль орчны мэргэжилтэн хариуцан гүйцэтгэх эсвэл мэргэжлийн байгууллагатай хамтран ажиллана. “Билэгт баялаг” ХХК нүүрсний уурхай нь үйл ажиллагааныхаа явцад байгаль орчинд учруулж буй нөлөөлөл, түүний хэмжээ, цар хүрээ, байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд гарч буй өөрчлөлтийг хянаж, байгаль орчныг хамгаалах ажлын үр дүнд тулгуурлан цаашид авах арга хэмжээг нарийвчлан төлөвлөх зорилгоор орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрт тусгасан арга хэмжээг бүрэн хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийн үр дүнд байгаль орчны төлөв байдалд өөрчлөлт орох, бохирдлын хэмжээ байгаль орчны стандарт, нормоос хэтэрч илрэх тохиолдолд мэргэжлийн байгууллагад яаралтай хандаж, холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

Хүснэгт 27. 2026 онд хэрэгжүүлэх орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Бүрэлд э хүүн	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа ба давтамж	Нэгжийн өртөг, төг	Нийт зардал төг/жил	Баримтлах стандарт ба арга аргачлал
Агаарын чанар	Агаар дахь нийт тоосжилт, Нүүрстөрөгчийн исэл, Хүхэрт устөрөгч, Азотын давхар исэл,	Ажилчдын байранд, үйлдвэрийн талбайн ойр орчимд Тээвэрлэлтийн замын дагуу Ил уурхай Нүүрсний склад	Жилд 2 удаа, 4 цэгээс. Шаардлага тай тохиолдол д тухай бүрд нь.	63 500	508 000	MNS3113:1981. Агаар мандлын бохирдлыг хэмжих аргачлалын ерөнхий шаардлага MNS0017-2-3-16:1988.Агаар мандал-Хот, суурингийн агаарын бохирдлын шинжилгээ MNS3384:1982. Агаар мандал- Агаарын дээжилт шинжилгээ MNS3113:1981. Хорт утааны ялгаралтыг хэмжих арга MNS5061:2001. Нүүрс хүчлийн хий- CO ₂ тодорхойлох эзэлхүүний арга MNS0012-014:1991. Ажлын байрны агаар-Бичил орчинг шинжлэх арга

Хөрсөн бүрхэвч	Хөрсний үе давхаргын зузаан (см), элэгдэл эвдрэлийн нөхцөл, ялзмаг %, рН, давсжилт, чийгшилт, Физик шинж чанар, органик бодис, нийт азот, карбонат, Са, Mg, P ₂ O ₅ , K ₂ O, хөрсний рН, Pb, Cd, As, Zn, Се –ийн агууламж	Төсөл хэрэгжих талбай Улиралд 1 удаа 5 цэгээс дээж авна Уурхайн кемп, ил уурхайн шимт хөрсний талбай, нүүрсний склад орчимд, засварын төв	Улиралд 1 удаа, 5 цэгээс	Хөрсний механик бүрэлдэхүүн , ялзмаг 50 000 мян.төг Хөрсний хүнд металл шинжилгээн ий үнэ 50 000 мян.төг	2000 000	MNS3985-87 Хөрсний ариун цэврийн байдлын үзүүлэлтийн нэр, төрөл MNS3310-91 Хөрсний агро химийн үзүүлэлтийг тодорхойлох MNS2305-94 Дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам MNS(ISO)4814:1999. Атом Шингээлтийн Спектрометрээр шинжилгээ хийх
Усан орчин	Усны ерөнхий химийн шинжилгээ	Усан хангамжийн худаг Шүүрлийн ус	Улиралд 1 удаа, гүний 2 худгаас дээжлэлт хийж лаборатор ийн шинжилгэ энд өгч ерөнхий химийн шинжилгэ э хийлгэх	46000	368 000	MNS0900:2005 Ундны ус-Ундны усны хяналт шинжилгээ MNS3935:1986 Ундны ус-Усны шинжилгээнд тавигдах шаардлага MNS3936:1986 Ундны ус болон үйлдвэрийн ус-Тухайн талбарт нь шинжилгээ хийх MNS4432:1997 Ундны ус-Хуурай үлдэгдлийн хэмжээг тодорхойлох MNS3934:1986 Ундны болон үйлдвэрийн ус-Химийн шинжилгээ хийх-дээж авах, хадгалах, зөөвөрлөх MNS5667-10:2001 Усны чанар-Дээж авах-2-р бүлэг. Хаягдал уснаас дээж авах MNS5667-2:2001 Усны чанар-Дээж авах-2-р бүлэг Дээж авах арга MNS4867:1999 Усны чанар-Дээж авах-3-р бүлэг Авсан дээжийг зөөвөрлөх, хадгалах арга
	Усны бактериологийн шинжилгээ	Усны нөөцийн сав	Улиралд 1 удаа 1 цэгээс	25000	100 000	
	Томилолт, бензиний зардал	Улаанбаатар-Даланжаргалан уурхай хүртэл	2 удаа	1000 000	2000 000	-
	Нийт			4976 000		

БҮЛЭГ 13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд Байгаль орчныг хамгаалах, үйлдвэрлэлийн осол, гал түймэр, усны аюул мэтийн гэнэтийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, осол гарсан тохиолдолд шуурхай хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах талаар 1 жилд 1 удаа сургалт, сурталчилгааны ажлыг мэргэжлийн байгууллага хүмүүстэй хамтран зохион байгуулахаар төлөвлөсөн. 8-р саруудад хийсэн орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд хийгдсэн хэмжилт дээжлэлтийн үр дүнг Даланжаргалан сумын иргэд танилцуулах санал зөвлөгөөг сонгох зорилгоор 9-р сард уулзалт зохион байгуулахаар төлөвлөсөн. Энэхүү ажлын нийт зардал 2000 000 төгрөг байна.

Хүснэгт 28. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хугацаа	Зардал, төг	Хариуцагч
1.	Байгаль орчны удирдлага зохион байгуулалтын арга хэлбэрийг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх чиглэлээр үүрэг хариуцлагын дотоод журам тогтоож мөрдөнө	Төслийн хугацаанд	Дотоод төлөвлөлтөөр	Уурхайн дарга
2.	Байгаль орчныг хамгаалах, хог хаягдлын менежментийн арга хэмжээг зохион байгуулах талаар 1 жилд 1 удаа сургалт, сурталчилгааны ажлыг мэргэжлийн байгууллага хүмүүстэй хамтран зохион байгуулна.	5 сард	1000 000	Уурхайн дарга
3.	Сумаас зохион байгуулж буй урлаг, спортын арга хэмжээг дэмжиж ажиллах	Төслийн хугацаанд	1000 000	Компанийн захирал
4.	Ажилчдыг эмнэлгийн эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах	1 жилд 1 удаа	Дотоод төлөвлөлтөөр	Компанийн захирал
5.	Сумын айл өрхүүдэд хөнгөлөлттэй нүүрс өгөх	1 жилд 1 удаа	Дотоод төлөвлөлтөөр	Уурхайн дарга
6.	Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит хийлгэх	2 жил тутамд 1 удаа	7000 000	Компанийн захирал
Дүн		9000 000		

БҮЛЭГ 14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧИД, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ

Нийт хийгдсэн ажлуудыг нэгтгэн дүгнэж өмнө 9-р сарын уулзалтаар өгсөн саналыг хэрэгжүүлж эхэлсэн талаар Даланжаргалан сумын иргэд, сумын ЗДТГ, Мөн тухайн жилийн биелэлтийн тайланг 2026 оны 11-р сарын 1-ны өдөр аймгийн байгаль орчны газар болон Даланжаргалан сумын ЗДТГ-т хүргэн өгөхөөр төлөвлөсөн.

Хүснэгт 29. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнах хуваарь, зардлын задаргаа

Хугацаа	Нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчдад танилцуулах ажил	Зардал	Зохион байгуулах хүний албан тушаал
2026.09.25	Уурхайн үйл ажиллагаатай сум орон нутгийн иргэд, ЗДТГ-ын мэргэжилтэн, танилцуулах	15-25 хүний суудалтай бага оврийн автобус хөлсөлнө. Автобусны 1 өдрийн хөлс 200 000 төг. 1 хүний өдрийн хоол 10000 төг. 20*1-000=200 000 төг	Уурхайн дарга болон компанийн захирал
2026.10.05	Уурхайн үйл ажиллагаа, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дагуу хийгдэж буй ажил, нөхөн сэргээлтийн явц зэргийн орон нутгийн иргэдийн төлөөлөлд танилцуулж, бусад сонирхсон асуудлаар чөлөөт ярилцлага хийнэ.	ЗДТГ-ийн хурлын танхимд төлөвлөгөөг танилцуулна. Тараах материал, зарлалын самбарын зардалд 200 000 төг. Танилцуулгад хүрэлцэн ирсэн иргэдэд өдрийн цайнд 400000 төг төсөвлөлөө. 200000+400000=600 000 төг	Уурхайн дарга болон компанийн захирал
2026.11.01	Байгаль хамгаалах талаар хийсэн ажлын жил бүрийн тайланг БОАЖЯ, аймгийн байгаль орчны газар болон Даланжаргалан сумын ЗДТГ-т хүргэн өгч байна.	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр	Компанийн захирал, уурхайн дарга
	Нийт зардал	1 000 000 төг	

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН 2026 ОНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НЭГДСЭН ТӨСӨВ ДҮГНЭЛТ

“Билэгт баялаг” ХХК-ийн Далан нүүрсний уурхай төслийн тусгай зөвшөөрлийн талбай нь засаг захиргааны нэгжийн хуваариар Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутагт харьяалагдах бөгөөд Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 270 км, төмөр замын 25-р зөрлөг болон Улаанбаатар- Сайншандыг холбосон авто замаас 24 км, Даланжаргалан сумаас баруун хойш 28 км зайд байрлана. Зүүндалан, Далангийн нүүрсний ордын хойд хэсэг нь ашигт малтмал ашиглах MV-021008 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй, 178.98 га талбайг хамардаг.

1 м³ хөрсний цулын тэсрэх бодисын зарцуулалт 0.458 кг/м³ болох тул нийт 1996.76 мян.м³ хөрсийг тэслэхэд 0.458 кг/м³ * 1996.76 мян.м³ = 914.516 тн шаардлагтай. Усгүй болон усгүй нөхцөлийн хувиар тооцоолбол ANFO тэсрэх бодис 409.7 тн, Эмульсийн тэсрэх бодис 504.81 тн тус тус шаардагдахаар байна.

Бүүстер /өдөөгч/ зарцуулалт: 1 удаагын тэсэлгээнд дунджаар 657 цооног өрөмдөнө. Тиймээс цооногийн үндсэн цэнэгийг өдөөх тэсрэх бодис /бүүстер/ 657 ш орно. Жилд 31 удаа тэсэлгээ хийгдэх тул 657 ш * 31 удаа = 20367 ш зарцуулагдана.

Цахилгаан бус тэслүүр /нонель/: 1 удаагын тэсэлгээнд дунджаар 657 цооног өрөмдөнө. Өдөөгч тэсрэх бодисыг тэслэх цооногийн нонель мөн адил тоогоор буюу 657 ш орно. Жилд 31 удаа тэсэлгээ хийгдэх тул 657 ш * 31 удаа = 20367 ш зарцуулагдана.

Цочир дамжуулах шижим: 1 удаагын тэсэлгээний блокын урт дунджаар 112 м, цооногийн эгнээний тоо 20 байх тул гадаргуугын холбогчийн /Цочир дамжуулах шижим/ урт нөөц тооцсон дүнгээр ойролцоогоор 112 м * 20/2 эгнээ + 10% = 1232 м болно.

Жилд 31 удаа тэсэлгээ хийгдэх тул 1232 м * 31 удаа = 38192 м зарцуулагдана.

Гал дамжуулах шижим: 1 удаагын тэсэлгээний ажилд дунджаар үндсэн тэсэлгээнд гал өгөхөд 2 м, бялт тэслүүрээр 3 удаа дохио өгөхөд 6*0.5 м = 3.0 м, нийт 5 м орчим шаардагддаг. Жилд 31 удаа тэсэлгээ хийгдэх тул 5 м * 31 удаа = 155 м зарцуулагдана.

Дуут дохио: Тэсэлгээний ажлыг тусгай дуут дохио ашиглан гүйцэтгэнэ. Эхний дохиог 1 удаа өгч аюултай бүсийг хамгаалалтад авах, 2 дахь дохиог 2 удаа өгч тэсэлгээний ажлыг явуулах, 3 дахь дохиогоор 3 удаа өгч тэсэлгээний ажил дууссаныг зарлана.

“Билэгт баялаг” ХХК нь Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дүгээр сарын 29-ны өдрийн А/618 тоот тушаалаар шинэчлэн баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын дагуу Далангийн нүүрсний ордын 2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсрууллаа.

Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө гэж Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 9.8-д заасан төлөвлөгөөг ойлгоно. Ерөнхий үнэлгээ хийсэн байгууллагын хянаж баталсан тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төслийн үйл ажиллагааг эхлүүлэх, үргэлжлүүлэхийг зөвшөөрсөн байгаль орчны үндсэн баримт бичиг болно.

“Билэгт баялаг” ХХК-ийн Далангийн нүүрсний ордыг ашиглах төслийн 2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний байгаль хамгаалах төлөвлөгөөнд байгалийн нөөц баялгийг ашиглах явцад байгаль орчныг доройтохоос урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, үлдэгдэл нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаалах, нөхөн сэргээх, нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох, түүх соёлын өвийг хамгаалахтай холбогдсон арга хэмжээг тодорхойлон, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тооцож, хариуцах этгээд, хэрэгжүүлэх хугацаа, баримтлах хууль, журам, аргачлал, стандартыг тодорхойлж тусгалаа.

“Билэгт баялаг” ХХК -ийн Далангийн нүүрсний ордын 2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт байгаль орчны төлөв байдлын өөрчлөлт, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, арилгах, бууруулах арга хэмжээ үр дүнтэй байгаа эсэх, сөрөг нөлөөллийн эрчим, цар хэмжээ нь зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байгаа эсэхийг тогтоох ажиглалт, хэмжилт, дээжлэлт хийх байршил, давтамж, хариуцах этгээд, шинжилгээний арга, шаардагдах зардлыг тооцож орууллаа.

“Билэгт баялаг” ХХК-ийн Далангийн нүүрсний ордын 2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг байгаль хамгаалах хууль тогтоомж, байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүн, батлагдсан байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (5 жил)-нд үндэслэн боловсруулав.

Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөнд техник хэрэгслээс агаарт тархах хорт утааг бууруулах, тоосжилтийг бууруулах зорилгоор замын усалгааг хийх, мониторингийн цэгүүдэд хяналт хийж дээжлэлт хэмжилт хийх ажлуудыг тусгаж өгсөн.

Далангийн нүүрсний ордыг авто-тээвэртэй ашиглалтын системээр ашиглана. Далангийн нүүрсийг уурхайн ашиглалтанд “Билэгт баялаг” ХХК-д одоо хэрэглэж байгаа техник, тоног төхөөрөмжүүдийг цаашид үргэлжлүүлэн ашиглана. Энэхүү ажлын нийт зардалд **5900 000** төгрөг зарцуулахаар төлөвлөлөө.

Хуурайшилт, тоосжилттой үед өдөрт 30 тн ус жилд нийт 187 хоног буюу II, III улиралд 5600 тн усаар зам усалгаа хийнэ. Уг ажилд уурхайн ашиглалтын явцад шүүрүүлэх усыг ашиглах боломжтой учир нэмэгдэл зардал гарахгүй гэж үзэж байгаа болно.

Уурхайн нь 2026 оны Уулын ажлын төлөвлөгөөний маягт 10-д тусгагдсаны дагуу техникийн нөхөн сэргээлт 2 га талбайд хийхээр төлөвлөсөн.

Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын Бичигт нэртэй газарт 1 га талбайд эвдрэлд орж орхигдсон талбайд нөхөн сэргээлт хийнэ.

Мөн Тэрбум мод хөтөлбөрийн хүрээнд сумаас өгсөн чиглэлийн дагуу 500 ш мод тарихаар төлөвлөлөө. Төслийн талбайд нүүлгэн шилжүүлэх айл өрх байхгүй болно.

Төслийн талбайд түүх соёлын өв бүртгэгдээгүй болно.

Уурхайн байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах гол арга зам бол осол, эрсдэлийг гаргахгүй байх юм. Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгсэл, өглөө бүр ХААБ сургалтыг хийхээр төлөвлөсөн. Эдгээр ажлын зардалд 3180 000 төгрөг зарцуулах бөгөөд ажилчдын хөдөлмөр хамгааллын хэрэгслээр хангах зардлыг үйл ажиллагааны зардалд тусгахаар төлөвлөсөн.

Энэхүү төсөл нь тогтвортой хэрэгжих төсөл учраас хог хаягдлыг ангилан ялгах, аюултай хог хаягдлыг тусад нь хадгалах зэрэг үйл ажиллагаанууд хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Мөн аймгийн БОГазраас хог хаягдлыг ангилан ялгах, ангилан ялгасан энгийн болон аюултай хог хаягдлыг дахивар авах цэгт хүргүүлэх ажлыг хийхийг зөвлөсөн. Хог хаягдал түр хадгалах цэгийг хууль, дүрэм журамд заасны дагуу шаардлагад нийцүүлэх сав барихаар төлөвлөсөн.

Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлэх, батлагдсан арга, аргачлалаар дээжлэлт, хэмжилт хийх, холбогдох нарийвчлал, тохиргоог хангасан багаж тоног төхөөрөмжөөр шинжилгээг хийлгэх, үр дүнг шаардагдах нэгжийн системээр гаргах зэрэг бүхий л үйл ажиллагааг “Билэгт баялаг” ХХК хариуцах болно. Байгаль орчны хяналт шинжилгээг тус компанийн байгаль орчны мэргэжилтэн хариуцан гүйцэтгэх эсвэл мэргэжлийн байгууллагатай хамтран ажиллана. “Билэгт баялаг” ХХК нүүрсний уурхай нь үйл ажиллагааныхаа явцад байгаль орчинд учруулж буй нөлөөлөл, түүний хэмжээ, цар хүрээ, байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд гарч буй өөрчлөлтийг хянаж, байгаль орчныг хамгаалах ажлын үр дүнд тулгуурлан цаашид авах арга хэмжээг нарийвчлан төлөвлөх зорилгоор орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрт тусгасан арга хэмжээг бүрэн хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Орчны хяналт-шинжилгээний

хөтөлбөрийн үр дүнд байгаль орчны төлөв байдалд өөрчлөлт орох, бохирдлын хэмжээ байгаль орчны стандарт, нормоос хэтэрч илрэх тохиолдолд мэргэжлийн байгууллагад яаралтай хандаж, холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд Байгаль орчныг хамгаалах, үйлдвэрлэлийн осол, гал түймэр, усны аюул мэтийн гэнэтийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, осол гарсан тохиолдолд шуурхай хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах талаар 1 жилд 1 удаа сургалт, сурталчилгааны ажлыг мэргэжлийн байгууллага хүмүүстэй хамтран зохион байгуулахаар төлөвлөсөн. 8-р саруудад хийсэн орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд хийгдсэн хэмжилт дээжлэлтийн үр дүнг Даланжаргалан сумын иргэд танилцуулах санал зөвлөгөөг сонгох зорилгоор 9-р сард уулзалт зохион байгуулахаар төлөвлөсөн. Энэхүү ажлын нийт зардал 2000 000 төгрөг байна.

Нийт хийгдсэн ажлуудыг нэгтгэн дүгнэж өмнө 9-р сарын уулзалтаар өгсөн саналыг хэрэгжүүлж эхэлсэн талаар Даланжаргалан сумын иргэд, сумын ЗДТГ, Мөн тухайн жилийн биелэлтийн тайланг 2026 оны 11-р сарын 1-ны өдөр аймгийн байгаль орчны газар болон Даланжаргалан сумын ЗДТГ-т хүргэн өгөхөөр төлөвлөсөн.

Хүснэгт 30. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нэгдсэн хүснэгт

№	Зардлын утга	Нийт зардал, төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний ажлын зардал	5 900 000
2	Нөхөн сэргээлтийн ажлын зардал	10 000 000
3	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	4 750 000
4	Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлийг нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төсөв	-
5	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	3 180 000
6	Хог хаягдлын менежментээр хийгдэх ажлын зардал	4 490 000
7	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн зардал	4 976 000
8	Удирдлага зохион байгуулалтын ажлын зардал	9 000 000
9	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнах хуваарь, зардлын задаргаа	1 000 000
2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардлын дүн		43296 000

2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд нийт **43296 000** төгрөг зарцуулахаар төлөвлөөд байна. Байгаль орчныг менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан мөнгөний 50% болох 21648 000 төгрөгийг Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9,15 дахь заалтад зааснаар Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ны өдрийн А-618 тоот тушаалын дагуу Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлтийн баталгааны тусгай Төрийн сангийн 100900013406 тоот дансанд байршуулсан.

Огноо/Date: 2026-06-10 12:27:55

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын /Journal No: 15907708

Гүйлгээний дугаар /Poid: 0

Системийн огноо/System Date: 2026-06-10 12:27:45

Дт	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5071336102	БИЛЭГТ БАЯЛАГ	13,965,000.00 MNT	1.00
Кт	Банкны дугаар/Branch No MOFUMNUB	Банкны нэр/Bank Name ТӨРИЙН САН		
	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card Number	Нэр/Name	13,965,000.00 MNT	1.00
	MN190090 000900013406			

Гүйлгээний утга/Transaction description:

ЕВ-MV-021008 5294088 БИЛЭГТ БАЯЛАГХХК

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

____ Он/Year (YYYY) ____ Сар/Month (MM) ____ Өдөр/Day (DD)

Огноо/Date: 2026-06-24 14:38:07

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын /Journal No: 23388070

Гүйлгээний дугаар /Poid: 1642063158

Системийн огноо/System Date: 2026-06-24 14:37:38

Дт	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5071336102	БИЛЭГТ БАЯЛАГ	3,883,000.00 MNT	1.00
Кт	Банкны дугаар/Branch No MOFUMNUB	Банкны нэр/Bank Name ТӨРИЙН САН	3,883,000.00 MNT	1.00
	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card Number	Нэр/Name		
	MN190090 000900013406			

Гүйлгээний утга/Transaction description:

ЕВ-MV-021008 5294088 БИЛЭГТ БАЯЛАГХХК

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

____ Он/Year (YYYY) ____ Сар/Month (MM) ____ Өдөр/Day (DD)

Огноо/Date: 2026-07-20 14:37:23

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын /Journal No: 22244852

Гүйлгээний дугаар /Poid: 1677643557

Системийн огноо/System Date: 2026-07-20 14:36:56

Дт	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5071336102	БИЛЭГТ БАЯЛАГ	3,800,000.00 MNT	1.00
Кт	Банкны дугаар/Branch No MOFUMNUB	Банкны нэр/Bank Name ТӨРИЙН САН		
	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card Number	Нэр/Name	3,800,000.00 MNT	1.00
	MN190090 000900013406			

Гүйлгээний утга/Transaction description:

ЕВ-5294088 БИЛЭГТ БАЯЛАГ БО НӨХӨН СЭР

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Cap/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)